

BERLIN

2024

közép

BME
KÖZÉPÜLETTERVEZÉSI
TANSZÉK

ICH BIN EIN BERLINER.

Az ikonikus mondat John F. Kennedy egykori amerikai elnöktől származik, és 1963. június 26-án hangzott el a várost kettészelő egykori fal mellett tartott beszéde részeként. Ugyanakkor tágasabban utal arra a kitüntetett történelmi, szimbolikus és kulturális szerepre is, amely Berlinnek mindig is sajátja volt, s amelyet a mindenkori kortárs építészete is minőségi módon tükröz. Berlinnek különleges „levegője” van, aki egyszer megtapasztalta, általában vissza-visszavágyik a városba. Ez adta az indítást, hogy a BME Középülettervezési Tanszék hallgatói számára lehetővé tegyük a város megismerését, elsősorban rétegzett, az emlékezet fogalmával körülírható legfontosabb épületeivel a fókuszban, 2024. április 25. és 28. között.

BERLIN

TANULMÁNYÚT | 2024.04.25.-28.

A TANULMÁNYÚT RÉSZTVEVŐI

Aux Liliána Alexandra
Brjeska Laura Regina
Csanády Anna Dorottya
Érsek Máté
Farkas Anna Barbara
Fónagy Anna Dóra
Horváth Lilla
Hugauf Lotti
Jelinek Dorka
Kardos Livia
Kóródi Gergely
Kovács Kende
Körtvélyessy Kata
Lantos Balázs
Lizer Dorottya
Mantuano Eszter
Nádai Hanga
Nagyhegyesi Eszter
Polyák Júlia
Próhle Borbála
Pusztai Dániel Balázs
Pusztai Kincső Noémi
Sal Noémi Anna
Schauermann János
Semsei Anna Dóra
Szerdahelyi Dalma
Szobota Szonja
Tibold Csenge

Gyürki-Kiss Pál DLA
Kronavetter Péter DLA
Major Zoltán
Szabó Levente Csaba DLA

ÚTITERV

04.25-28.

2024-04-25 (CSÜTÖRTÖK)

Érkezés repülővel / szállás elfoglalása

2024-04-26 (PÉNTEK)

Museumsinsel

Neues Museum + James Simon Galerie

Stadtschloss (Királyi Palota)

Bauakademie (K. Friedrich Schinkel)

Bertelsmann Stiftung (Rafael Moneo)

Pierre Boulez Saal (Frank O. Gehry)

Könyvégetés emlékmű (Bebelplatz)

Unter den Linden / Brandenburgi kapu

Reichstag (Paul Wallott / Norman Foster)

Sinti és Roma emlékmű

Holokauszt emlékmű (Peter Eisenmann)

Potsdamer Platz (Kollhoff Tower)

2024-04-27 (SZOMBAT)

Kulturforum - Berliner Philharmonie
(Hans Scharoun)

Kulturforum - Neue Nationalgalerie
(Mies van der Rohe)

Topographie des Terrors

IBA épületek (Kochstraße)

Checkpoint Charlie átkelőhely

IBA épületek (John Hejduk)

Jüdisches Museum (Daniel Libeskind)

St. Agnes Galéria

Axel Springer Haus (Rem Koolhaas)

Lindenstraße emlékmű (Zvi Hecker)

East Side Gallery

IBA épületek (Alvaro Siza)

2024-04-28 (VASÁRNAP)

Hauptbahnhof

Hackeser Markt

Forum Museumsinsel (David Chipperfield)

Am Tacheles Projekt

Parliament der Bäume

Reichstag

Bernauer Strasse-i Emlékhely

Mauerpark

Hauptbahnhof

.

.

.

.

.

Visszaút repülővel Budapestre

A meglátogatott helyszínek térképe:
<https://maps.app.goo.gl/osMn6SxiKFUeBDNz5>

ÚTITERV	6
MÚZEUMSZIGET	10
NEUES MUSEUM JAMES-SIMON GALERIE	12
STADTSCHLOSS PALAST DER REPUBLIK BAUAKADEMIE	14
EMLÉKHELYEK	16
REICHSTAG	18
HOLOKAUSZT EMLÉKMŰ	20
POTSDAMER PLATZ	22
VILMOS CSÁSZÁR EMLÉKTEMPLOM	24
MODERN ÉPÍTÉSZETI TRADÍCIÓK	26
NEUE NATIONALGALERIE	28
BERLINI FILHARMÓNIA	30
A TERROR TOPOGRÁFIÁJA	32
IBA PROJEKTEK BERLINBEN	34
A BERLINI FAL MARADVÁNYAI	36
A BERLINI FAL MARADVÁNYAI	38
ZSIDÓ MÚZEUM BERLIN	40
AXEL SPRINGER CAMPUS	42
AM TACHELES / TACHELES PROJEKT	44
TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM	46
A BERNAUER STRASSE	48
HOLLAND NAGYKÖVETSÉG	50
KORTÁRS IRÁNYOK	52
OLYMPIASTADION	54
RAUMLABOR BERLIN PROJEKTEK	56
TEMPELHOF REPÜLŐTÉR	58
STASI MUSEUM	60
IMPRESSZUM	62

MÚZEUMSZIGET

Archeológiai promenád

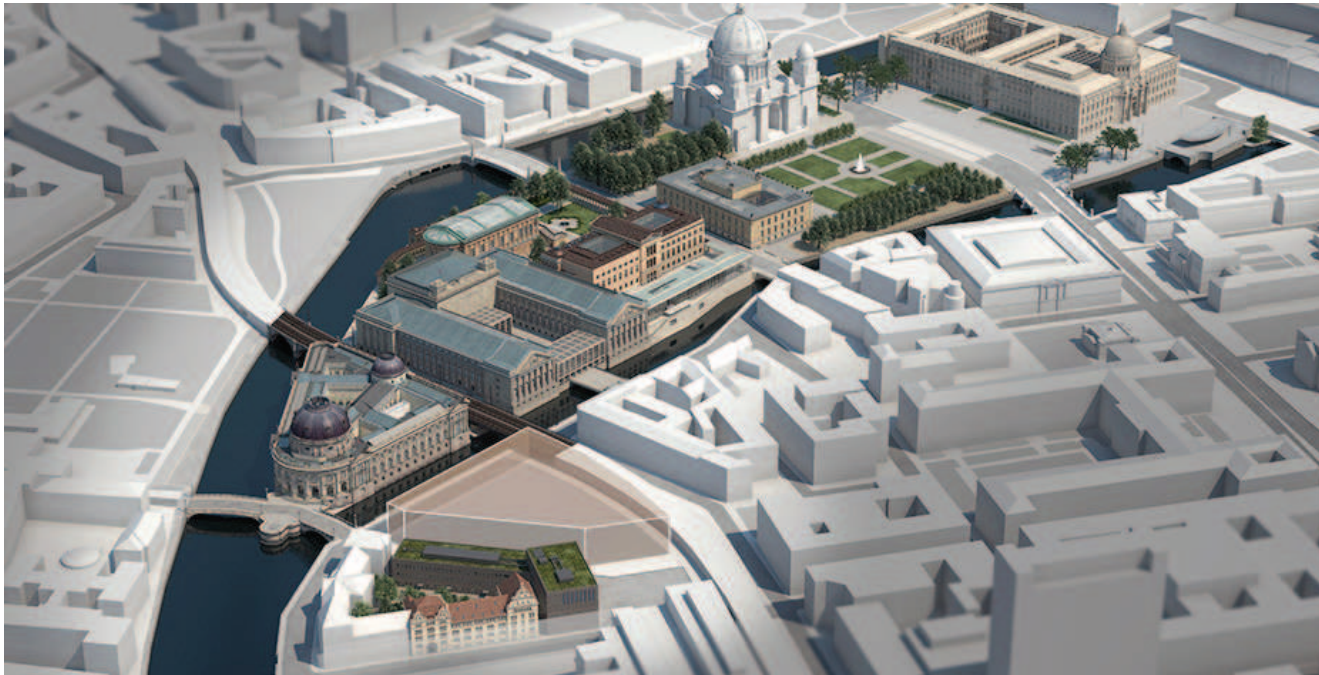
Bodestraße, 10178 Berlin, Germany <https://maps.app.goo.gl/ZJxDrGzYHgngW1aA>

tervező(k): Karl Friedrich Schinkel - Altes Museum | Friedrich August Stüler - Neues Museum |
Friedrich August Stüler, Johann Heinrich Strack - Alte Nationalgalerie | Ernst Eberhard von Ihne - Bode-Museum |
Alfred Messel - Pergamonmuseum

tervezés és építés éve: 1823-1830 Altes Museum | 1843-1855 Neues Museum | 1866-1876 Alte Nationalgalerie | 1898-1904 Bode-Museum |
1907- 1930 Pergamonmuseum

Mindegyik épület az UNESCO világörökség része

#világörökség

masterplan_1999

A Múzeum-sziget (eredetileg Spree-sziget) koncepciója 1841-re nyúlik vissza, amikor IV. Frigyes Vilmos porosz uralkodó elrendelésére és skiccei alapján, Friedrich August Stüler építész elkészítette a sziget beépítésének első terveit. Az uralkodó az akkor már 11 éve megépült Altes Museum mögé „a művészetek és a tudomány szentélyét” kívánta létrehozni. Az eredeti Masterplan meghatározta az alapvető felépítést a jövőbeli múzeumegyüttesnek. Stüler Karl Friedrich Schinkelnek, az Altes Museum építészeinek tanítványa volt. Mind a Neues Museum 1855-ben, mind a mai Alte Nationalgalerie 1876-ban az ő tervei alapján készült el.

Amikor 1882-ben egy vasúti híd épült a Spree-sziget északi részén keresztül, egy új téri helyzet alakult ki. Ernst Eberhard von Ihne az 1904-ben megépült Bode-Museum bejáratát és főhomlokzatát így északra tájolta, a sziget csúcsa felé, míg az Alfred Messel tervei alapján 1930-ban megépült Pergamonmuseum nyugat felé néz.

szerző(k): Körtvélyessy Kata, Kóródi Gergely

Archeológiai Promenád terve

Az öt történelmi épület gyűjteményei egészen az időszámításunk előtti időktől a XIX. századig felölelik az emberi fejlődés lenyomatait. A második világháború során a különböző gyűjtemények szétszóródtak és a legtöbb épület súlyos károkat szenvedett. Berlin kettéosztásának hatására a hatvanas évektől önálló múzeumfejlődés indult a nyugat-berlini kerületekben. A Múzeum-sziget mellett, a városban három további múzeumi központ a Kulturforum, Charlottenburg és Dahlem is kialakult.

1989-ben a Szovjetunió bukása és a német újraegyesítés eltérően érintette a négy múzeumi központot. A várostérkép átrajzolódásának hatására a Múzeum-sziget és a Kulturforum kiemelt szerephez jutott, míg a központtól távolabb eső Dahlem és Charlottenburg háttérbe szorult. Az újraegyesítés lehetővé tette a német nemzeti múzeumok gyűjteményeinek egyesítését, a Stiftung Preussischer Kulturbesitz gondozásában.

masterplan_Stüler_aquarell

A felújítás illetve helyreállítás tervét, melyet az alapítvány David Chipperfield vezetésével álmodott meg, 1999-ben fogadták el.

Az UNESCO ugyanebben az évben a Világörökség részének nyilvánította a Múzeum-szigetet. A mai Masterplan programjában szerepet kapott a meglévő épületek felújítása és korszerűsítése, egy új bejárati épület megépítése, új téri kapcsolatok kialakítása, a múzeumi belső funkciók átrendezése és a múzeumokat övező külső terek újragondolása.

A David Chipperfield által tervezett James-Simon-Galerie egy új bejáratot jelöl ki, mind a Pergamon Museum negyedik szárnyában kiépített Ókori építészeti sétának, mind az Archeológiai Promenádnak, mely egy négy múzeumot összekötő összefüggő alagsori kiállítási terület.

Az Archeológiai Promenád kiállítása az emberiség történetét tárja a látogatók elé, tematikus hívószavak segítségével. A Múzeum-sziget gyűjteményei az emberiség európai történetével foglalkoznak. Ezzel szemben a 2021-ben nyílt Humboldt Forum az Ethnologischen Museums és a Museums für Asiatische Kunst gyűjteményeit állítja ki, melyek korábban Dahlemben voltak elhelyezve.

A Humboldt Forum a Királyi Palota épületében kapott helyet, mely 1713 óta az egykori Spree-sziget szerves része, és amelyet az elmúlt évtizedben adományok segítségével építettek újra.

Museumsinsel

források:

Caroline Depeyre, Mathilde Schaal // Berlin Museum Island // Masterplan World Heritage Inscription // 18/05/2017 | György Péter // Múzeumok a nagyváros változó szövetében // 1. Altes Múzeum, Berlin
 György Péter // Múzeumok a nagyváros változó szövetében // 2. Neues Múzeum, Berlin | Ébli Gábor // A kultúrpolitika művészete | Gyürki-Kiss Pál // Neues Museum, Berlin | <https://tiszatajonline.hu/semleges/gyorgy-peter-a-spontan-muzeumok-fele/>
<https://epa.oszk.hu/01300/01326/00039/04Ebli.htm> | <https://whc.unesco.org/en/list/896/> | <https://www.museumsinsel-berlin.de/masterplan/historisches-gesamtkonzept/>
<https://www.museumsinsel-berlin.de/en/buildings/overview-of-the-buildings/> | <https://www.museumsinsel-berlin.de/en/promenade/archaeological-promenade/>
https://www.archdaily.com/926033/james-simon-galerie-david-chipperfield-architects?ad_source=search&ad_medium=projects_tab | <https://www.duncanmccauley.com/en/projects/exhibitions/693-archeological-promenade-in-the-james-simon-gallery> | <https://www.berliner-stadtschloss.de/das-historische-schloss/> | https://en.m.wikipedia.org/wiki/Bode_Museum | https://en.m.wikipedia.org/wiki/Altes_Museum | <https://davidchipperfield.com/projects/neues-museum>

NEUES MUSEUM | JAMES-SIMON GALERIE

A Neues Museum rekonstrukciós projektje és az azt kiegészítő új kiszolgáló épület

Bodestraße 1-3, 10178, Berlin, Németország | [Neues Museum - Google Maps](#) | [James Simon Gallery - Google Maps](#)

tervező(k): David Chipperfield Architects | Julian Harrap

tervezés és építés éve: Neues Museum - tervezés: 1997 - építés: 2003-2009 | James-Simon Galerie - tervezés: 2007 - építés: 2018

építtető: Bundesamt für Bauwesen und Raumordnung

#új kortárs rekonstrukciós paradigma

az eredeti lépcsőcsarnok

A berlini Múzeum-szigeten található Neues Museum eredetileg Friedrich August Stüler tervei szerint épült 1841 és 1859 között, azonban a második világháborús bombázásokat, majd az NDK-időszak totális elhanyagoltságát követően az épület rekonstrukcióra szorult. 1997-ben David Chipperfield irodája kapta meg a megbízást a múzeum felújítására és Julian Harrap együttműködésével egy egyedülálló koncepciót hoztak létre.

A tervezők célja az volt, hogy a háborút túlélő romok és maradványok megtartásával létrehozzanak egy olyan új épületet, amely nem ünnepli, és nem is rejtje el a történelmet, hanem magába foglalja azt. Az épület sérülései a múzeum történelmét mutatják be, ezért ezek láttatásának meghatározó szerepe volt a rekonstrukció során. A fennmaradt részek állapota az épületen belül jelentősen eltért, ezért helyiségenként eltérő beavatkozásokat igényelt.

Ahol a rögzített maradványok kiegészítéseket igényeltek, két anyag használata dominált, a téglá és a beton.

A háborús pusztítás következtében a falakon kevés eredeti vakolat, festés és gazdag dekoráció maradt meg, ezáltal láthatóvá vált az épület téglarchitektúrája. Azokban a termekben, ahol nyomokban fennmaradt a régi vakolat, ott a termék eredeti állapotát állították vissza úgy, hogy megkülönböztethető legyen a két anyag, de eközben ne a kontrasztjukon legyen a hangsúly, hanem az eredeti és a kiegészítés közti átmeneten.

az északi szárny maradványai

Azokban a helyiségekben, ahol teljesen hiányzott a burkolat, már csak a nyers téglafelület látható, ami a romesztétikát érzékelteti. A kiegészítést vagy újjáépítést igénylő falakhoz más hasonló korú, németországi épületek elbontásából származó téglát használtak fel. Ezek segítségével építették újra az épület lerombolt homlokzatait is.

A legsúlyosabb sérüléseket a központi lépcsőt tartalmazó csarnok, illetve az épület északnyugati és délkeleti szárnya szenvedte el, amelyek újraformálása kulcsfontosságú volt. Ezekhez a megsemmisült épületrészekhez egy speciális, fehér cementtel és őrölt márvány adalékanyaggal készített betont fejlesztettek ki. A lépcsőcsarnok eredeti arányait és vonalát megtartva, Chipperfield egy térszobornak tekinthető, márványbeton elemekből összerakott feljárt tervezett. Az északnyugati szárny kiállítótereiben hasonlóan, előregyártott táblák és betonpillérek alkotják az újjáépített teret.

Ezek a tektonikus, határozottan szerkesztett terek hozzáadnak az épülethez egy kortárs perspektívát, miközben a kőtáblaszerű anyagok, méretükkel és oszlopos rendszerükkel az antik építészet hagyományaira utalnak.

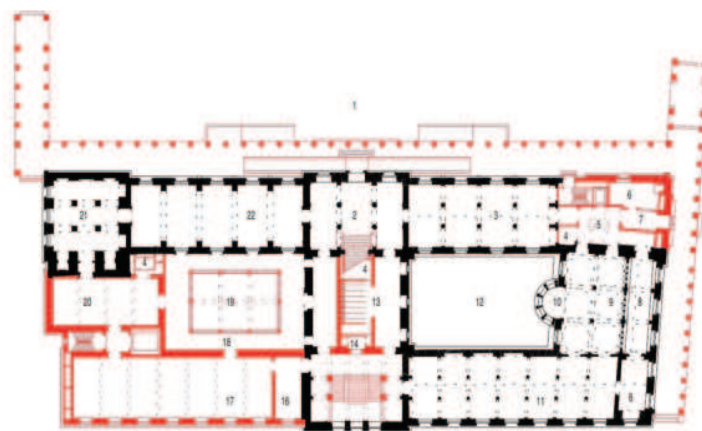
nyugati homlokzat

Az új és a történelem lenyomatait magába foglaló épületrétegek illeszkednek egymáshoz, és finom összefüggést alkotnak a múzeumi tárgyakkal, ezáltal az épület is a kiállítás részévé válik.

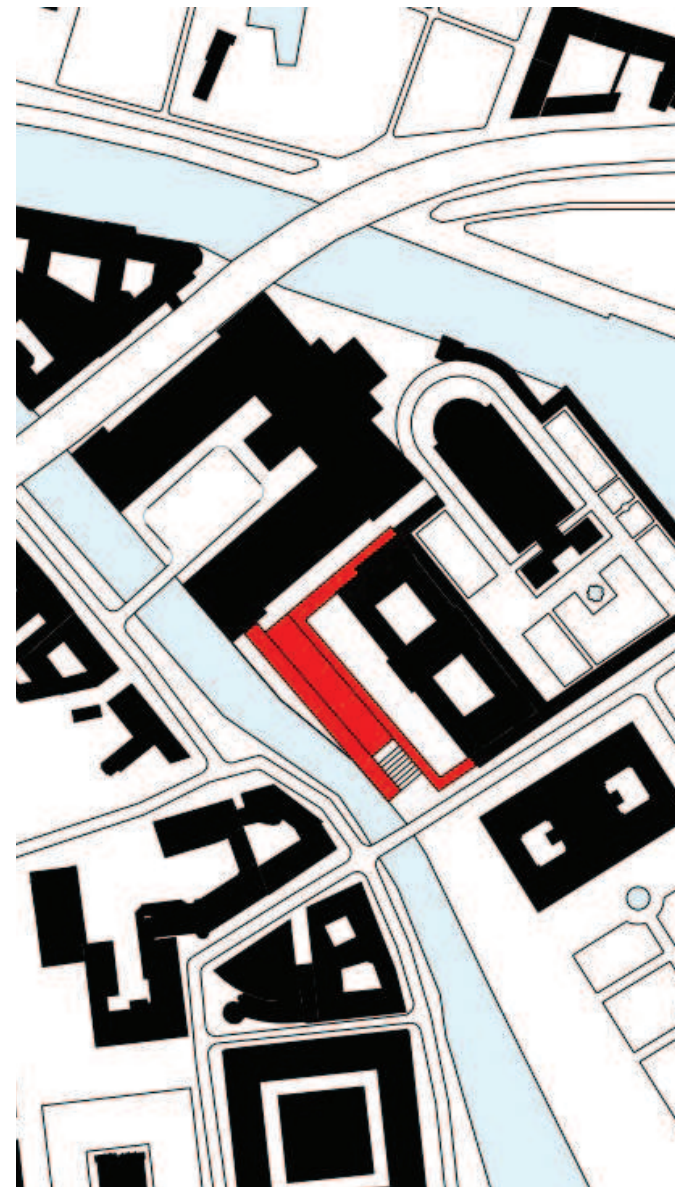
A Neues Museum és a Kupfergraben kanálisa közötti telken épült meg a James-Simon-Galerie, ami sok új kiszolgáló funkcióval gazdagítja a Múzeumszigetet. Az új főpénztárat, ruhatárat, múzeumi boltot, éttermet és ideiglenes kiállítóteret magába foglaló épület jól kiegészíti a múzeumkomplexum eddig hiányzó igényeit.

A James-Simon-Galerie egy visszafogott, mégis reprezentatív épület, mely finoman idomul a környezetéhez. 3 szintje és közel 11 ezer négyzetméteres alapterülete ellenére a fedett-nyitott tereknek köszönhetően

pavilonszerű az épület. A Kupfergraben partján sorakozó műkő oszlopsor „talapzata” elrejtje a funkcionális terek nagy részét. A Neues Museum felőli oldalon a dór kolonnád folytatásaként és az arra adott kortárs válaszként elhelyezett kerengő oldja az épület tömegét. A kettő találkozásánál széles lépcsősor vezet a főszintre, ahol beléphetünk az épületegyüttesbe.

bejárati szint alaprajz

Az új James Simon Galerie

források:

CHIPPERFIELD, David_Neues Museum | GYÖRGY, Péter_Múzeumok a nagyváros változó szövetében (Neues Museum) | GYÜRKI-KISS, Pál_Neues Museum, Berlin | KERÉKGYÁRTÓ, Béla_Megmutatni a sebeket, begyógyítani a sebeket KOVÁCS, Dávid; KARÁCSONY, Tamás_A berlini Neues Museum felújítása | ÉBLI, Gábor_A kultúrpolitika művészete. Berlin | KEATES, Jonathan_The Neues Museum_The Art of Survival | El-Croquis-150-David-Chipperfield-2006-2009 [Neues Museum / David Chipperfield Architects + Julian Harrap](#) | ArchDaily | [david chipperfield architects: 'neues museum', berlin \(designboom.com\)](#) | [James-Simon-Galerie / David Chipperfield Architects](#) | ArchDaily [James Simon Galerie by David Chipperfield Architects: A New Museum Island Gateway \(archeyes.com\)](#) | [https://epiteszforum.hu/tobb-mint-bejarat-a-james-simon-galerie-a-berlini-muzeumszigeten](#) [https://epiteszforum.hu/fajdalomkonzerv-a-berlini-neues-museum](#) | [https://divisare.com/projects/410516-david-chipperfield-architects-simon-menges-ute-zscharnt-james-simon-galerie](#)

STADTSCHLOSS | PALAST DER REPUBLIK BAUAKADEMIE

Vitatott újrekonstrukciós projektek | tervek és megvalósult épületek

Unter den Linden, 10117 Berlin, Németország - <https://maps.app.goo.gl/tMtWbbFATi1Uwz6UA>
Schinkelplatz 10117 Berlin, Németország - <https://maps.app.goo.gl/8UJRJ45cZDDrhi3y5>

tervező(k): Stadtschloss: Andreas Schlüter udvari építész, (Johann Friedrich Eosander); rekonstrukció: Franco Stella
Palast der Republik: Heinz Graffunder tervezőcsapata | Baueakademie: Karl Friedrich Schinkel

tervezés és építés éve: Stadtschloss: 1443 (eredeti); rekonstrukció: 2013-2020 | Palast der Republik: 1973 és 1976 között, 2008-ban elbontották |
Baueakademie: 1832-1836, 1962-ben elbontják

a frissen elkészült Humboldt-Forumra keresztelt épületegyüttes

Az Unter den Linden nevű sugárút és a Múzeum-sziget találkozásánál találjuk a város egyik legújabb, ugyanakkor legvitatottabb rekonstrukciós projektjét. Az egykori porosz királyi palota (Stadtschloss) újjáépítése után Humboldt Fórum névre keresztelt régi-új épület azóta múzeumként és kulturális központként működik, oktatási és kutatási programokkal gazdagítva a berlini szellemi életet.

A Stadtschloss története az 1400-as években indul, az épület az akkori brandenburgi választófejedelem székhelyéül szolgált. Az épületegyüttes több korszak alatt bővült a végleges méretére: Andreas Schlüter udvari építész nevéhez fűződik a barokk tömeg első változata, a későbbi bővítés tervezője Johann Friedrich Eosander volt, a bejárat feletti kupola pedig Schinkel tervei alapján épült.

#új historikus rekonstrukció

palota a háború előtt

Az uralkodói kastély évszázadokon át Berlin legreprezentatívabb épülete volt, a Stadtschloss-t azonban bombatalálat érte, és a II. világháború után a kommunista párt utasítására a romokat elbontották.

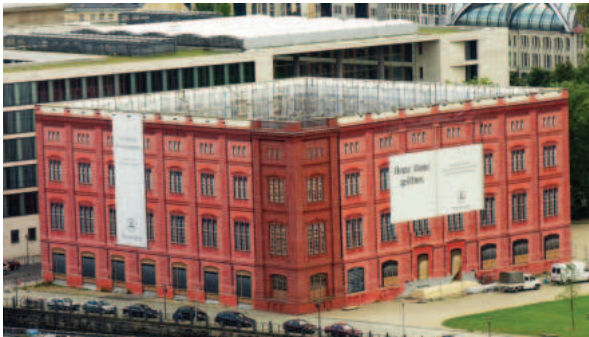
A helyére épült fel az NDK új parlamentje, a korszellemet tükröző modernista stílusú Palast der Republik, amely kulturális központként is szolgált. A "palotát" a rendszerváltást követően azbesztveszély miatt bezárták.

Ekkortájt indult el azonban egy polgári kezdeményezés is az egykori Stadtschloss visszaépítése érdekében. A felvetés körüli vita a közösséget két táborra osztotta: a Palasthoz ragaszkodók és a rekonstrukció pártiak álltak egymással szemben. Utóbbiak egyesületet alapítva közös megmozdulásokkal, köztéri akciókkal vívták ki a közvélemény és a politika figyelmét, míg a döntés végül megszületett: a Stadtschloss visszaépülhetett. A Humboldt Forum-má átnevezett projekt hatalmas költségét az állami és városi források mellett adományokból sikerült előteremteni, és az átadására 2020 decemberében került sor. Az épület visszaépített barokk stílusú homlokzatai és tekintélyt parancsoló kupolájához képest az észak-keleti homlokzat modern formanyelvű kialakítása meglepő látványt nyújt. A kortárs megjelenés és az épület barokk arányainak harmonikus ötvözése különleges történeti rétegzettséget sugall.

Az egykori Stadtschloss főbejáratától a Spree folyó túloldalára tekintve egy furcsa téri szituációra lehetünk figyelmesek. Kordonokkal elkerített épületmaradványok közül emelkedik ki egy ideiglenes sarokhomlokat-részlet, ami egy egykor ott álló téglapalota tömegére utal.

Itt, azaz a Schinkel Platzon állt egykoron a tér névadójának egyik legnevesebb épülete, a berlini Bauakademie. 1836-ban elkészült építőakadémiát a modernista építészet egyik előfutáraként tartják számon a vöröstégla homlokzata és a raszteres alaprajza miatt.

Az épületben működött a Királyi Műszaki Főiskola, ami a Berliini Műszaki Egyetem elődje. A második világháborúban ez az épület is súlyosan megsérült, és a lebontását követően a helyére építették fel Kelet-Németország külügyminisztériumát. A sajátos formájú, 145 méter hosszú, 44 méter magas, de mindössze 22 méter széles épület keretezte a Palast der Republik épületével együtt az ország legnagyobb tömegrendezvényeit kiszolgáló teret.

a Bauakademie tömegének ideiglenes rekonstrukciója

régi és új: a Palast der Republik még álló épülete a Királyi Palota ideiglenes homlokzati mock-up konstrukciójával

1995-ben ezt az épületet is lebontották, elsősorban a Bauakademie újjáépítésének reményében, ami viszont azóta sem valósult meg. A tervek szerint a Schinkel tervei alapján rekonstruált épületben nemzetközi innovációs, kiállítási és rendezvényközpont kapna otthont.

források:

<http://muzeumcafe.hu/hu/fejedelemtol-parttitkarig-es-vissza-2/>

<https://berliner-schloss.de/>

<https://schlossdebatte.de/>

EMLÉKHELYEK

Könyvégetés-emlékmű - Micha Ullmann | Mahnmal Gleis 17 - Nikolaus Hirsch
Memorial Synagogue Lindenstraße - Zvi Hecker | Sinti und Roma Denkmal - Dani Karavan

Mahnmal Gleis 17 <https://maps.app.goo.gl/ZTJK9yh4YBcaVZEK7> | Sinti und Roma Denkmal <https://maps.app.goo.gl/goAWBCx6RZhC3uJGA>
Könyvégetés-emlékmű https://maps.app.goo.gl/TdB5nL1oMpzxeqHR7?g_st=ic | Memorial Synagogue Lindenstraße https://maps.app.goo.gl/2wvi2PuULc1Q6Aqz9?g_st=ic

tervező(k): Mahnmal Gleis 17 - Nikolaus Hirsch, Wolfgang Lorch, Andrea Wandel építészek | Sinti und Roma Denkmal - Dani Karavan
Könyvégetés-emlékmű - Micha Ullmann | Memorial Synagogue Lindenstraße - Cremer & Wolfenstein iroda tervezte 1891-ben a Lindenstrasse zsinagógát, melyet 1938-ban leromboltak. Ennek alaprajzának másolatára tervezte meg az emlékművet Zvi Hecker, Micha Ullman és Eyal Weizman.

tervezés és építés éve: Mahnmal Gleis 17 - 1998 | Sinti und Roma Denkmal - kb 20 évig tervezés, 2012 októberében avatták | Könyvégetés-emlékmű: építés-1995
| Memorial Synagogue Lindenstraße: tervezés-1996 építés-1997

#második világháborús emlékmű projektek

Mahnmal Gleis 17

17-ES VÁGÁNY EMLÉKMŰ

A nemzetszocialista uralom alatt üldözött, deportált és meggyilkolt zsidókra való emlékezésnek ad teret a berlini Grünewald vonattállomásnál lévő emlékhely. Az alkotás megrendelője a Deutsche Bahn volt, tervezését Nikolaus Hirsch, Wolfgang Lorch, és Andrea Wandel építészek nyerték el pályázati úton. A helyszínen már az 1998-as felavatás előtt is láthatóak voltak az egyéni megemlékezés nyomai, de állandó és maradandó lenyomata ekkor még nem létezett. Az emlékhely fő eleme az a 186 öntött acéllap, amelyeken a deportálás dátumai, helyszínei, és az elhurcolt zsidók száma látható, mindez a vasúti kőágazatba ültetve és a peronra felfuttatva. Ezt egészíti ki a szándékosan nőni hagyott növényzet,

az egykori könyvégetések helyszíne: a Bebelplatz

szerző(k): Brjeska Laura, Semsei Anna

a könyvégetés emlékmű

ami a vágány használaton-kívüliségét, így átvitt értelemben a borzalmak újbóli meg nem történhetőségét jelképezi. A 98-as emlékhely mellett 1991 óta áll itt egy másik műalkotás is, egy Karol Broniatowski által tervezett betonfal, benne emberalakú negatív dombornyomással, a deportáló vágányokra menetelő emberekre emlékeztetve.

KÖNYVÉGETÉS EMLÉKHELYE

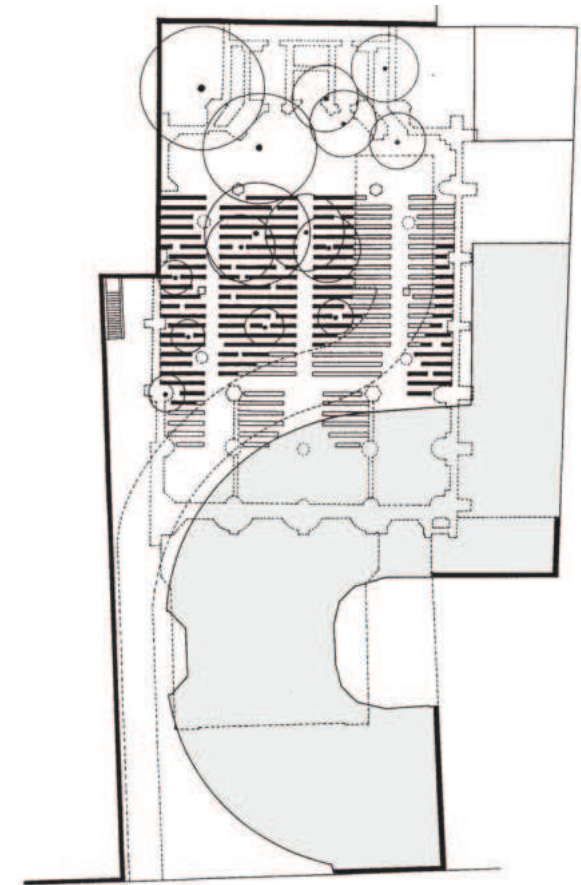
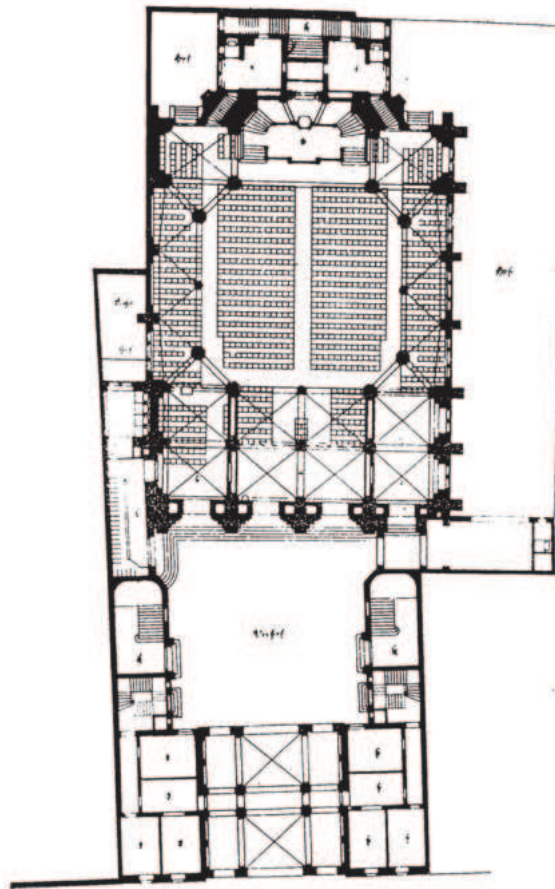
A náci könyvégetésre emlékezve pályázatot írtak ki a Bebelplatzon egy olyan installáció létrehozására, mely az események dokumentálása mellett a jövő generációja számára is egyfajta figyelmeztetést hordoz magában. A nyertes pályamű Micha Ullmann izraeli művész installációja lett, aki egy 7x7x5 méteres, a térszín alatt elsüllyesztett emlékművet álmódott meg. A tér kövezetén egy 1,2x1,2 méteres üveglapon át szemlélhetjük az immáron megközelíthetetlen „elsüllyedt könyvtárat”. Betonból készült üres könyvespolcain elhelyezhető lenne az a 20000 könyv, melyet a nácik 1933. május 10-én semmisítettek ezen a téren. Esténként halványkék fénnel világítják meg a műalkotást, május 10-én pedig minden évben egyetemi diákok árulnak könyveket.

SINTI UND ROMA EMLÉKMŰ

A hely a Reichstag és a Brandenburgi kapu között, a Tiergarten parkban állít emléket az 1933-45 között minimum 500 ezer elhurcolt sinti és roma származásúaknak. Az emlékhelyet Dani Karavan izraeli művész tervezte, és 2012-ben adták át. A 12 méter átmérőjű medence közepén egy, a foglyok ruházatán lévő jelölésre utaló háromszög alakú kösztételt helyeztek el, amin mindig (!) friss virág látható. Ha a virág elszárad, a kő leereszkedik, majd egy új virággal visszatér a helyére. A medence szélébe vésve Santiago Spinelli Auschwitz c. verse látható angol, német és roma nyelven, körülötte pedig a földbe ágyazott lapos kövekbe a nemzetszocialista uralom bűneihez kötődő helyek nevei olvashatóak. Az egykori üldözésekről szélesebb kontextust a környező üvegtáblák adnak.

Sinti és Roma emlékmű

az eredeti zsinagóga alaprajza (balra) és a mai emlékmű helyszínrajza

LINDENSTRASSE-I ZSINAGÓGA EMLÉKMŰ

Egykor zsinagóga volt, ma pedig már udvar van a helyén. 1891-ben a Lindestrassen zsinagógát építettek, 1938-ban lerombolták, majd 1997-ben Zvi Hecker ennek emlékművét tervezte meg. A művész koncepciója szerint a tervezés során semmit sem adtak hozzá a térhez, ami ne lett volna ott korábban. A betonpadsorokat pontosan a korábbi zsinagóga fa padjai helyére építették vissza. A legnagyobb motivációt a Talmudból származó szöveg jelentette a művész számára.

Az alkotás az idő különböző rétegeit mutatja: a régit a padok, az elmúlást a romok fölé nőtt fák és bokrok, a jelent pedig az út jeleníti meg. Az idő ezen elemei együtt alkotják a szentírás elrendezését. A padsorok között növő fák és bokrok szüneteket, írásjeleket hoznak létre a szövegben.

források:

Mahnmal Gleis 17: <https://www.berlin.de/en/attractions-and-sights/4193712-3104052-platform-17-memorial.en.html>
Sinti und Roma Denkmal: <https://www.berlin.de/sehenswuerdigkeiten/3561926-3558930-sinti-und-roma-denkmal.html>
Könyvégetés-emlékmű: <https://www.visitberlin.de/de/denkmal-zur-erinnerung-die-buecherverbrennung>
Memorial Synagogue Lindenstraße: https://www.zvihecker.com/projects/page_memorial_site-59-1.html

REICHSTAG

A német parlament története

[Platz der Republik 1, 11011 Berlin, Németország](#)

tervező(k): Norman Foster, Paul Wallot (eredeti épület)

tervezés és építés éve: Építés éve: 1882-1894 | Megnyitás: 1894 | Rekonstrukciók évei: 1964, 1999

építető: Német parlament | a Reichstag építését megelőzően a törvényhozás több más épületben ülésezett, amelyek azonban szűkösek bizonyultak. 1881-ben pályázatot hirdettek egy új épület tervezésére.

#régtezett történelem

Reichstag régen

A Reichstag Németország egyik, ha nem a legjelentősebb múlttal rendelkező épülete. 1894-es megnyitásától kezdve szimbolikus jelentőséggel bíró helyszín, politikai központ, az ország fontos történelmi pillanatainak színtere.

A neoreneszánsz épületet Paul Wallot tervezte, a Német Császárság törvényhozó szerve számára. A parlament két házról állt, az alsóházból, vagyis a Reichstagból - innen az épület neve - illetve a felsőházból, a Bundesratból. A Reichstag képviselte a népet, még a Bundesrat a 25 német tartományt. A második világháború után, 1918-ban a Reichstag erkélyéről kiáltották ki a Weimari Köztársaságot, így Németország államformája ugyan megváltozott, de az épület funkciója ugyanaz maradt. Az 1930-as években a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt hatalma egyre erősödött. 1933. február 27-én az épület máig sem tisztázott körülmények között leégett.

szerző(k): Sal Noémi, Szobota Szonja

Ez az esemény szolgált apropójául a teljes náci diktatúra kiépítéséhez. A tűzvész után az épületet nem állították helyre, a második világháború alatt légvédelmi ütegeket helyeztek el benne, gyakran vált légicsapások célpontjává, így 1945-re csaknem teljesen elpusztult. A háború után az NSZK törvényhozása az ideiglenes fővárosba Bonnba költözött, így a Reichstag üresen állt. 1961 és 1964 között Paul Baumgarten tervei alapján részben helyreállították, kiállításoknak és társadalmi eseményeknek adott helyet. 1990-ben itt tartották Németország újraegyesítésének ünnepségét, az épületben, amely egykor a német nép érdekképviselőjének adott otthont. Ez az esemény szimbolikus jelentőséggel bírt, megfogalmazódott az igény, miszerint az újra egyesült Németország törvényhozása ismét a Reichstagba költözzön, mely rövidesen meg is történt. Ma már a törvényhozás alsóháza a Bundestag nevet viseli, az épületre azonban még mindig Reichstagként hivatkoznak.

1995-ben a felújítás megkezdése előtt Christo és Jeanne-Claude művész házaspár becsomagolta az épületet. A kék kötelek által formált ezüstös szövet két hétig takarta az épületet, kiemelve az impozáns szerkezet vonásait és arányait, feltárva a Reichstag lényegét.

a becsomagolt Reichstag

HOLOKAUSZT EMLÉKMŰ

A meggyilkolt európai zsidók emlékműve

Cora-Berliner-Straße 1, 10117 Berlin | <https://maps.app.goo.gl/goFQC9ajJdfijhh69>

tervező(k): Peter Eisenman, zsidó származású amerikai építész, író és professzor

tervezés és építés éve: tervpályázat: 1997 | pályázat kidolgozása: 1997-1999 | kivitelezés: 2002-2005 | átadás: 2005. május 10.

építtető: ötletgazda: Lea Rosh, jóváhagyta a Bundestag | beruházó: Bundesmittel

#topográfia

a topografikus emlékmű belső "utcái"

A berlini Holokauszt Emlékművet ma a világ egyik legjelentősebb emlékhelyeként tartják számon, turisták ezreit vonzza a Berlin szívében elterülő közel kéthektárnyi installáció. Akkoriban ez volt a náci birodalom központja, a berlini fal melletti "halálövezet". Az 1997-es pályázaton zsűriként rész vevő James E. Young szerint "a berlini holokauszt-emlékmű azért épült az egykori minisztériumi kertbe, mert az 1989 után senkiföldjévé vált. Üres volt és szabad. Mint kiderült, Hitler bunkere is a közelben volt, a Tiergarten is ott van, szóval fantasztikus helynek bizonyult egy ilyen központi emlékmű számára." A többszörösen kiírt pályázatot végül a zsidó származású new york-i építész, Peter Eisenman nyerte meg.

Az emlékmű összesen 2711 betontömbből áll. A sztélék 2,38*0,95 m alapterületűek, magasságuk 0 és 4,7 m között változik. Egy átlagos sztélé súlya kb. 8 tonna, míg a legmagasabb 16 tonna súlyú. A sztélék a park közepe felé gödörszerűen lejtő gránit kiskockakő burkolatba vannak ágyazva.

A park mind a négy oldalról megközelíthető, Eisenman szerint a sztélék célja, hogy nyugtalan, zavaros légkört teremtsenek, és az egész szobor célja, hogy egy olyan - állítólag rendezett - rendszert ábrázoljon, amely elvesztette a kapcsolatot az emberi értelemmel. A tervező szerette volna megjeleníteni a "field of otherness" -t.

szerző(k): Hugauf Lotti, Horváth Lilla

Milyen lehetett Németországban zsidónak lenni? Más. Te más vagy. Idegen, különböző, nem idevaló. Elveszett. Elveszni a térben. Elveszettek érzed magad. Elveszited a gyereked, aki elszalad a sztélék között. Elveszited a párod, aki továbbmegy, míg te egy percre megállsz elgondolkodni.

A mögötte álló koncepciót hosszas viták kísérték. Alapjaiban megkérdőjelezhető egy ilyen emlékmű mibenléte. Nádas Péter azt írja: "Végül is kinek állítunk emlékművet? Vagy ki állít kinek? Ezt a kérdést az emlékműnek el kell dönteni. Peter Eisenman hullámzó berlini kötetetője [...] olyan kérdésekre válaszol, amelyeket nem tettünk fel. [...] Emlékműveivel a társadalom olyan tegnapi tettekért kér bűnbocsánatot, amelyeket ma is elkövet és holnap is el fog követni. Az emlékműállítás rítusának az a nagy bökkenője, hogy az áldozatok emlékhelye a tettesek emlékéét őrzi. Az áldozati személyeket nem egyenként, nem személy szerint, hanem kollektíven teszi az emlékmű tárgyává."

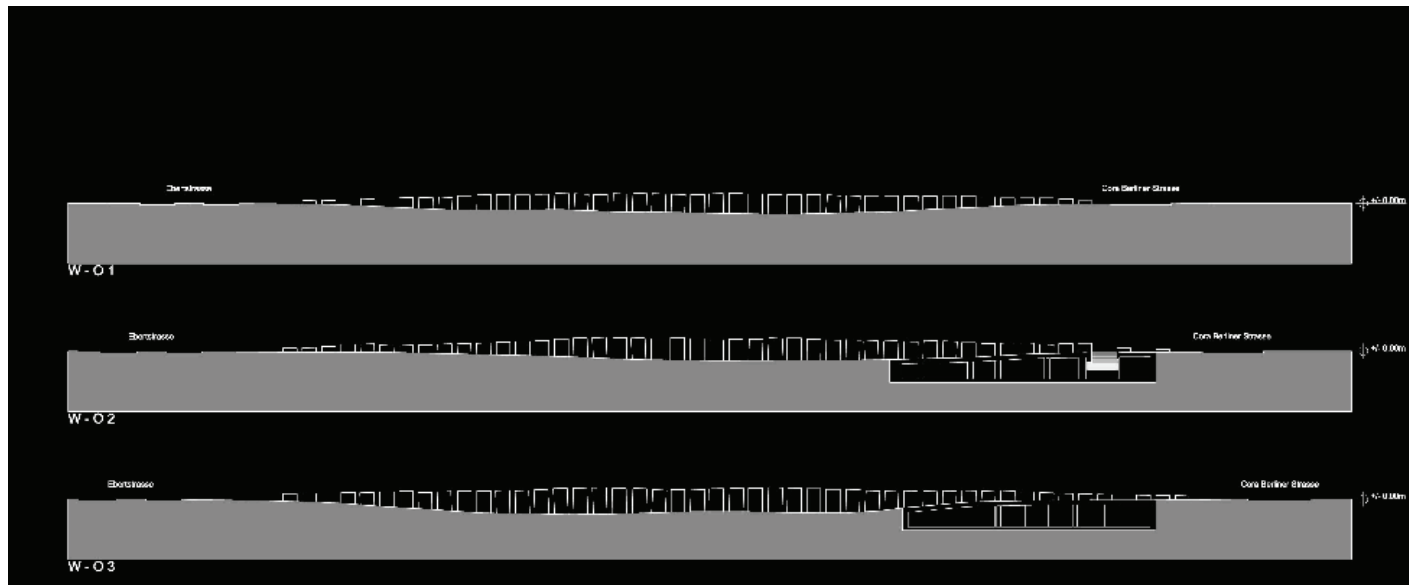
madártávlat

Ezt nem csak Nádas fogalmazta meg. Az emlékművet ért egyik fő kritika, hogy miért nincs a sztéléken felirat. Ezzel a gesztussal az áldozatokat és az elkövetőket is név nélküli homályban látszik hagyni. Ezért Eisenman pályázati tervét kiegészítették egy földalatti információs hellyel, ahol az ismert áldozatok neveit felsorolva, illetve családi történetekkel és rövid életrajzokkal kiegészítve próbál megemlékezni a 6 millió zsidó áldozatról.

A nyilvános parkként szolgáló emlékhely a tervező szerint "gyermekek játszóhelyére, családi piknikezésre is alkalmas" módon terül el a német főváros központjában. Az új generációnak már nincs közvetlen kapcsolata a holokausztal, mégis kapcsolódik hozzá. A kisgyermek hazamegy a nagypapájához, aki megkérdezi, milyen napja volt. Jót játszott a holokauszt emlékműnél. Mindenki asszociál. Az idősebb generáció számára megmaradnak az emlékek, helye van az emlékezésnek. A fiatalabb generáció megőrizve ugyanezt, de már nem viszi tovább a sebeket, a fájdalmat. Önfeledten játszik. Ahogy az élet továbbmegy, gyógyul.

alaprész

az emlékhely metszete

az emlékhely felülről

források:

<https://www.holocaust-denkmal-berlin.de/aktuelles/foerderkreis-denkmal-fuer-die-ermordeten-juden-europas-ev-ehrt-richard-serra-ein-visionaerer-geist-hinter-dem-berliner-holocaust-denkmal-359>
<https://www.museumsportal-berlin.de/de/museen/denkmal-fur-die-ermordeten-juden-europas-ort-der-information/> | <https://zsido.com/tervezoje-szerint-ma-mar-nem-epulhetne-meg-berlini-holokauszt-emlekmu/>
<https://artportal.hu/magazin/vannak-akik-szinte-minden-emlekmure-feloldozaskent-tekintenek-beszeltetes-james-e-younggal/> | <https://www.stiftung-denkmal.de/denkmaeler/denkmal-fuer-die-ermordeten-juden-europas-mit-ausstellung-im-ort-der-information/> | https://kehilalinks.jewishgen.org/Berlin/Holocaust_Memorial.html | <https://www.archdaily.com/938511/peter-eisenman-designing-berlins-holocaust-memorial>
<https://www.berlin.de/en/attractions-and-sights/3560249-3104052-holocaust-memorial.en.html> | <https://eisenmanarchitects.com/Berlin-Memorial-to-the-Murdered-Jews-of-Europe-2005>

Emlékmű, The Memorial to the Murdered Jews of Europe, Nádas Péter, Élet és Irodalom FEUILLETON - LIV. évfolyam 18. szám, 2010. május 7. | The New Berlin: Memory, Politics, Place, Karen E. Till, University of Minnesota Press, 2005

POTSDAMER PLATZ

Toronyház | Hans Kolhoff Apartmanház | David Chipperfield

DaimlerChrysler Gebäude: https://maps.app.goo.gl/frr3mS5Hx3yCWGcf6?g_st=ic | Társasház: https://maps.app.goo.gl/jnL8vA1JPfRuBujv9?g_st=ic

tervező(k): DaimlerChrysler Gebäude: Hans Kolhoff | Társasház: David Chipperfield

tervezés és építés éve: DaimlerChrysler Gebäude: 1997–2000 | Társasház: 2001–2004

építtető: DaimlerChrysler

#tabula rasa

magasból

A Potsdamer Platz a 19. század közepe óta folyamatosan fejlődött. A 20. század elejére a város, sőt egyes állítások szerint Európa legforgalmasabb tere lett. A környék luxushotelekkel, modern irodaházakkal, tematikus éttermekkel és különleges kávéházakkal volt tele. Itt állítottak fel a kontinensen elsőként forgalmi lámpát és "úgy tűnt, mintha Párizs, London és New York összes közlekedési szabályozásra vonatkozó technikai vívmányát egyetlen tökéletes modellben egyesítették volna" (Walden, 1995)

A II. világháború jelentős pusztítást végzett a téren, majd 1961-ben a rajta keresztül húzott berlini fal megpecsételte a sorsát. A keleti oldalon fokozatosan eltűntették a még álló épületeket, a nyugati oldalon pedig gyorsforgalmi autópályát terveztek. Az évtizedekig halott terület Berlin egyesítését követően újra középpontba került, mivel kiemelt terepévé vált a két város összeolvasztására tett urbanisztikai kísérletnek. Feltámasztását a berliniek identitáskeresésük fontos mozzanataként élték meg. A nagyobb építési területeket elkezdtek felvásárolni és folyamatosan újabb és újabb tervek születtek a térre. Várostervezési szempontból azonban ez nem volt ilyen egyszerű.

Az időközben eltelt – Berlin esetében tragikus – fél évszázad alatt megváltoztak a városlakók és a várossal kapcsolatos elvárások is, amihez alkalmazkodni kellett. A 90-es évek leghevesebb építészeti vitája zajlott le azzal kapcsolatban, hogy hogyan tudnák a mai élet igényeinek megfelelő módon a téren újratertetni a nagyvárosi mozgalmasságot, zsúfoltságot.

szerző(k): Semsei Anna

A beépítés során két egymással ellentétes igény kielégítésére törekedtek: Berlin egyfelől igyekezett eltüntetni az elmúlt évtizedek nyomait, másfelől szerették volna egy természetes módon létrejött város vízióját felfesteni. Ugyanakkor a tulajdonos nagyvállalatok hatalmukat szimbolizálva toronyházakat, még a megbízók visszafogottabb, alacsonyabb épületegyütteseket tartottak megfelelőnek. A területre kiírt pályázatok sokszínűsége jól tükrözte a kialakult helyzetről vallott eltérő véleményeket.

Végül az újjáépített Potsdamer Platz egy meglehetősen nagy, több részből álló terület gyűjtőneve lett. A tér körül világhírű építészek épületegyüttesei állnak, melyek döntő többségben irodák, illetve multinacionális vállalatok székházai, de vannak itt lakások, szórakoztató és vendéglátó létesítmények is. Ezek közül is kiemelkedő a Daimler Chrysler épület, mely magasháztól szokatlan míves téglahomlokzattal rendelkezik, és a Németországban híres Hans Kolhoff tervezte. A legfelső két emeletet nyilvánosan hozzáférhető kilátóterasként használják.

tér egykori mozgalmassága

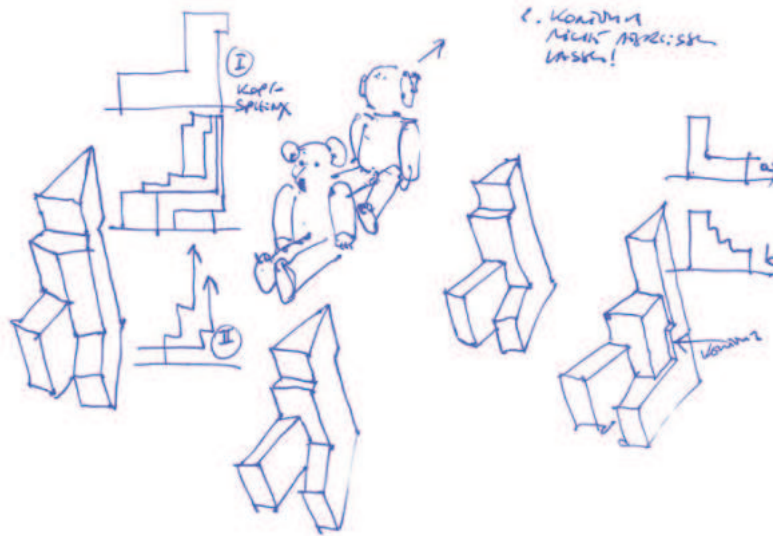
A tér mellett található David Chipperfield tervezte társasház várostervezési szempontból összeköti a nyugzó déli Potsdamer Platzot az északi idilli Tiergartennel. A tízeletes, két tömegből álló épületben 36 luxuslakás kapott helyet (150-300 m²). A tömb belsejében található kert a szomszédos épületekkel közösen használják. A homlokzatot nagyméretű, szabálytalan, durván csiszolt, természetes mészkőből készült lapok alkotják. A ház jellegzetességét az ebből készített lekerekített sarkok és a súlyos franciaerkélyek adják.

Toronyház alaprajzok

az egykori berlini fal a Potsdamer Platz-on

Toronyház skiccek

Apartmanház sarokrészlet

források:

Potsdamer Platz Kerékgyártó Béla (2012): Berlin átváltozásai, Budapest (fejezet: Egy városi legenda újjászületése)

<https://www.berlin.de/en/attractions-and-sights/3560662-3104052-potsdamer-platz.en.html> | <https://www.urbsravel.com/post/history-of-potsdamer-platz>

Daimler Chrysler Gebäude: <https://architectureul.com/architecture/daimler-chrysler-building> | <https://www.rpbw.com/project/potsdamer-platz>

Társasház: <https://myarchitecturalguide.wordpress.com/2019/03/04/parkside-apartments-david-chipperfield/> | <https://www.beisheim-center.de/de/background>

VILMOS CSÁSZÁR EMLÉKTEMPLOM

A súlyos károkat szenvedett templom rekonstrukciója

Breitscheidplatz, 10789 Berlin, Németország | <https://maps.app.goo.gl/GS3cVW9GHiZJ3hHu7>

tervező(k): eredeti templom: Franz Schwechten | rekonstrukció: Egon Eiermann

tervezés és építés éve: eredeti templom: 1891-95 | kétfordulós tervpályázat: 1956
rekonstrukció építése: 1959-63

építtető: templom alapítványának kuratóriuma

#szuvasfog

templomrom_1955

A Vilmos császár emléktemplom Nyugat-Berlin egyik szimbolikus központja, mely az „öregtoronnyal” a bombázások éjszakáinak, a halottaknak és a pusztítás következtében hajléktalanná vált embereknek is emléket állít egyaránt. A templom gazdag története során mindig is szimbolikus jelentőségű volt.

II. Vilmos császár 1891-ben megbízást adott egy a nagyapja, I. Vilmos császár nevét viselő templom építésére.¹ A tervpályázatot Franz Schwechten neoromán stílusú grandiózus terve nyerte. Az eredeti templom első követ 1891. március 22-én, I. Vilmos születésnapján tették le.

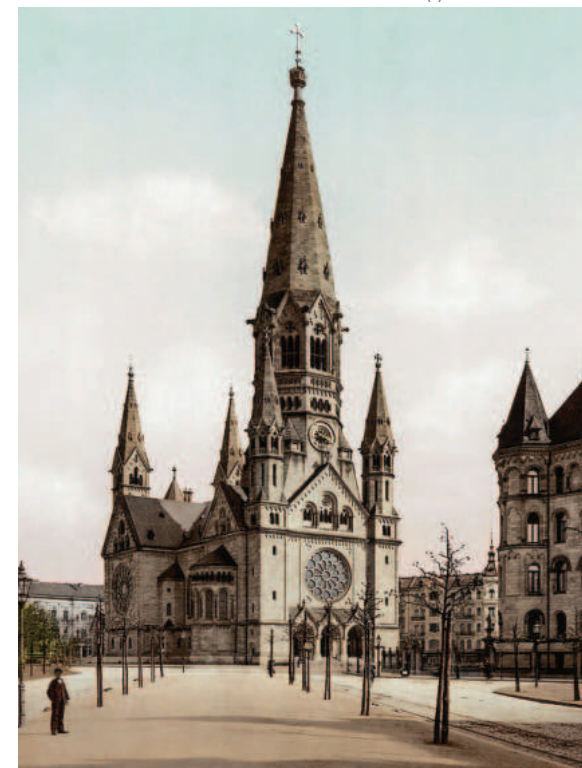
1943 november 22-23 éjjelén érte először légitámadás a templomot, majd a háború végére majdnem teljesen elpusztult. Még így is jobb állapotban volt, mint sok más fontos berlini épület, a berendezés bizonyos elemei, mozaikok és a külső szerkezet részei is viszonylagosan érintetlenül tudtak maradni, a helyreállítás lehetséges lett volna. Az egykori reprezentatív toronyból csak egy kibelezett váz maradt, a berliniek ezért a “szuvas fog” becenevet aggatták rá.

A templomot 1947-től kezdve folyamatos nyílt társadalmi vita övezte, a rekonstrukció szükségességéről és milyenségéről, sőt az esetleges áthelyezésről is.

A romokat csak 1951-53-ban tisztították meg, az elkövetkező években ilyen állapotban használták a templom tereit. Idővel egyre fontosabbá vált a hosszú távú megoldás keresése.

Az emléktemplom kuratóriuma Dibelius Ottó akkori püspök és Lajos Ferdinánd porosz herceg vezetésével a régi templomot akarta újjáépíteni. Másoknak jobban tetszett a rom, mint egy neoromán hivalkodó épület, amely a trón és az oltár baljós kapcsolatát jelképezi. 1954-ben Werner March, a Berlini Olimpiai Stadion építész és a TU Berlin várostervező professzora a KWG Alapítvány kuratóriumának megbízásából elkészítette az új templom tervét, megőrizve a megmaradt épületrészeket és kiegészítve egy az eredeti templom nyomvonalait követő templomtesttel.

szerző(k): Schauer mann János

az eredeti templom

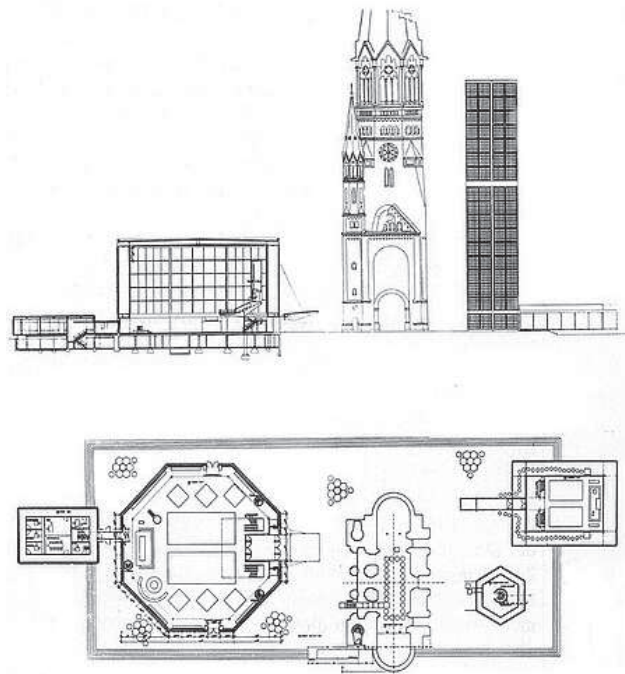
Az épületet törmelékkövekkel borították volna, a múlthoz való illeszkedés céljából. A projekt keretében 1954-55-ben lebontották a torony és a kórusterület közötti romok megmaradt részeit.

A tervezet azonban nem tudott érvényesülni, mert a szenátus megtagadta az építési engedélyt. A kritika szerint a terv túl történelmi és konzervatív. Ehelyett, Nyugat-Berlin legkiemelkedőbb terén a modernitás és a jövőorientáció jelét kell állítani. A megosztott Berlinben folyó építőipari tevékenység különösen élénk módon szimbolikus-politikai konfliktusterületként szolgált Kelet és Nyugat között. 1956 márciusában a templom kuratóriuma és a berlini szenátus közösen hirdetett pályázatot az új templomépületre. A pályázatot Egon Eiermann nyerte, aki a műemlék lebontását és egy

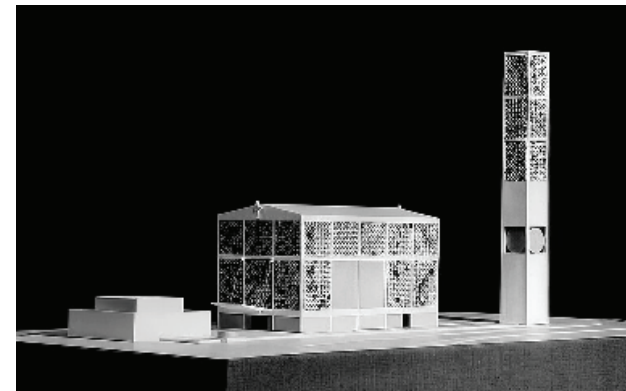

tervpályázat_makett

Az 1980-as években szoros kapcsolat alakult ki a szintén a háború alatt elpusztult Coventry-i katedrális és az emléktemplom hívő közösségei között. A régi torony emléktérképében megtekinthető szögkeresztek az angol katedrális romjaiból származnak, ezek a keresztek ma a megbékélés eszméjének jelképeként állnak Drezdában,

kortárs épület felépítését fogalmazta meg. Lakossági tiltakozások hatására azonban változott a koncepció. Az építkezést 1959-ben kezdték és 1963-ban fejezték be. Az Eiermann által tervezett együttes a toronyromokból és négy új épületből áll. A nyolcszögletű templom a romtoronytól nyugatra emelkedik; mögötte, nyugatabbra található a téglalap alakú úgynevezett előcsarnok. A hatszögletű harangtorony délkeleten, a téglalap alakú kápolna pedig északkeleten található. Az együttes nagy része egy téglalap alakú dobogón áll, amely több léppéssel a Breitscheidplatz fölé emelkedik. A pódium összeköti az épületeket, kiemeli az együttest, és egyben átjárhatósága révén kapcsolatot teremt a városi tér minden oldalával.

makett

Lakossági tiltakozások hatására azonban változott a koncepció. Az építkezést 1959-ben kezdték és 1963-ban fejezték be. Az Eiermann által tervezett együttes a toronyromokból és négy új épületből áll. A nyolcszögletű templom a romtoronytól nyugatra emelkedik; mögötte, nyugatabbra található a téglalap alakú úgynevezett előcsarnok. A hatszögletű harangtorony délkeleten, a téglalap alakú kápolna pedig északkeleten található.

Az együttes nagy része egy téglalap alakú dobogón áll, amely több léppéssel a Breitscheidplatz fölé emelkedik. A pódium összeköti az épületeket, kiemeli az együttest, és egyben átjárhatósága révén kapcsolatot teremt a városi tér minden oldalával.

Az 1980-as években szoros kapcsolat alakult ki a szintén a háború alatt elpusztult Coventry-i katedrális és az emléktemplom hívő közösségei között. A régi torony emléktérképében megtekinthető szögkeresztek az angol katedrális romjaiból származnak, ezek a keresztek ma a

források:

<https://www.gedaechtniskirche-berlin.de/bauensemble/ensemble-aus-alt-und-neu> | - https://books.google.hu/books?id=LSdfKUJgsCsC&pg=PA71&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
<https://divisare.com/projects/439075-egon-eiermann-dieter-janssen-kaiser-wilhelm-gedachtniskirche-berlin> | <https://www.visitberlin.de/en/kaiser-wilhelm-memorial-church>
<https://en.wikiarquitectura.com/building/kaiser-wilhelm-memorial-church/> | https://www.archdaily.com/1009198/heneghan-peng-architects-wins-competition-for-transforming-the-ruins-of-a-historical-berlin-church?ad_source=search&ad_medium=projects_tab&ad_source=search&ad_medium=search_result_all | a+u 2016:08 „Berlin – Contexts of Architecture and Cityscape”

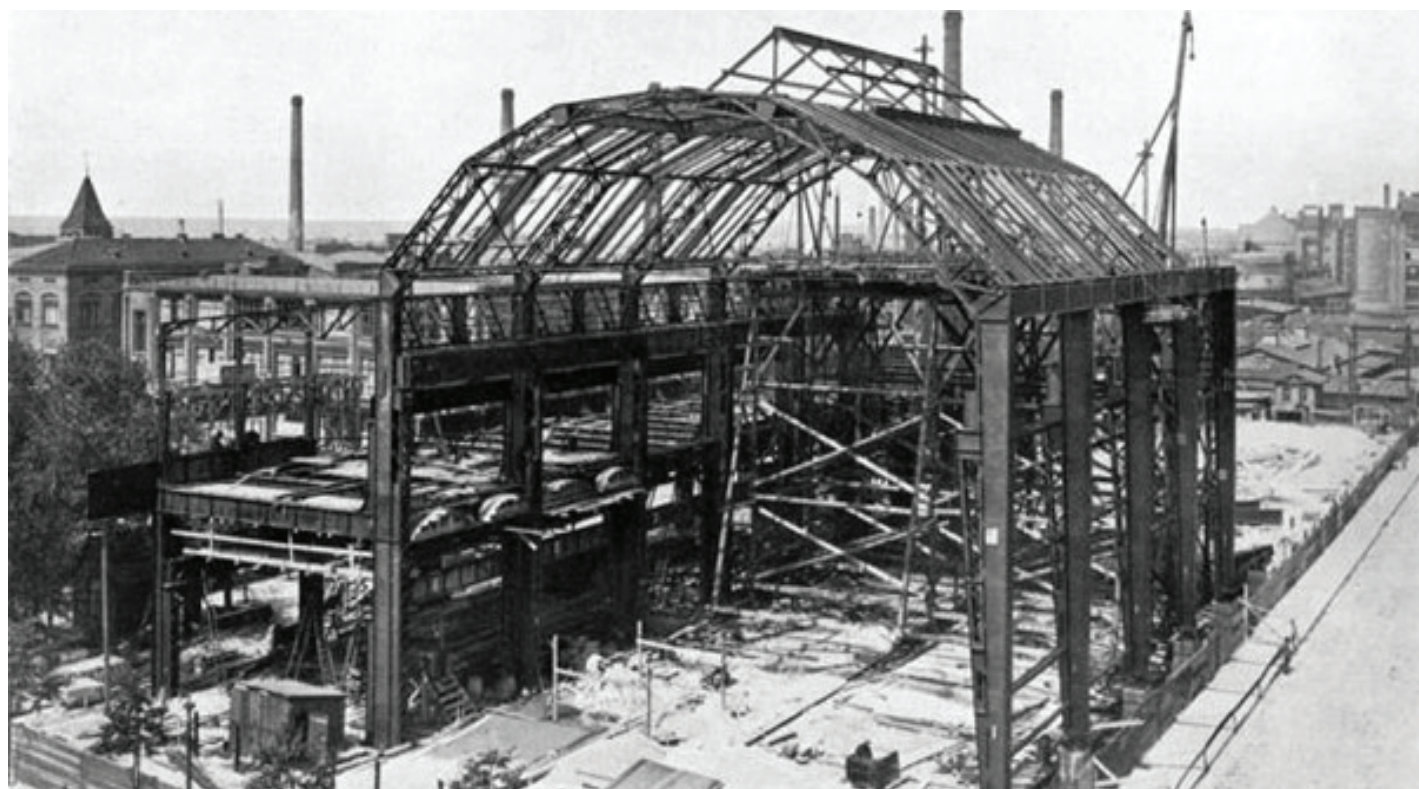
MODERN ÉPÍTÉSZETI TRADÍCIÓK

AEG turbinagyár | Haus des Rundfunks | Stadtbad Mitte

AEG turbinagyár: Huttenstraße 12, 10553 Berlin, Németország | <https://maps.app.goo.gl/jsH1478AuaS5wxLB8>
Haus des Rundfunks: Masurenallee 8-14, 14057 Berlin, Németország | <https://maps.app.goo.gl/hK2cdaiBjwmlNHeDA>
Stadtbad Mitte: Gartenstraße 5, 10115 Berlin, Németország | <https://maps.app.goo.gl/bubqXe6y2MM1dkNB9>

tervező(k): AEG turbinagyár - Peter Behrens | Haus des Rundfunks - Hans Poelzig
Stadtbad Mitte - Heinrich Tessenow, Carlo Jelkmann

tervezés és építés éve: AEG turbinagyár - 1909 | Haus des Rundfunks - 1929-1930 | Stadtbad Mitte - 1929-1930

AEG csarnok építés közben

Berlin a 20. század elején modern metropolisszá alakult át, amelyet a város növekvő gazdasági és politikai hatalmát demonstráló nagyszabású épületek és impozáns építkezések jellemeztek. A modernista mozgalom megjelenése és a Bauhaus iskola eszméi nagy mértékben befolyásolták a város arculatát és szerkezetét.

AEG TURBINAGYÁR

Az épület Peter Behrens (1868–1940) által tervezett és 1910-ben megépült első olyan német gyárlétesítmény, amely már magában foglalta azokat az újításokat, amelyek az itteni ipart később világszínvonalúvá tették.

AEG_gyár

#klasszikus

A megrendelő az Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft (Általános Villamosenergiák Társaság) volt, amely ebben az időben több elektromosipari szereplővel együtt (Siemens, Osram) költözött Berlinbe. Behrens, aki Le Corbusier, Walter Gropius és Mies van der Rohe mentora is volt, először a cég grafikai és design feladataiért volt felelős, később pedig már munkavállalói lakásokkal, berendezési tárgyakkal is foglalkozott. Lámpákat, ventilátorokat, kávé és teáskannákat, órákat tervezett újra, összességében a már működő, eddig csak ipari eszközöket igyekezett humanizálni. Az "átdolgozások" olyan sikeresek lettek, hogy végül megbízták a gőzturbinák elemeinek gyártására célzott épület tervezésével és megvalósításával. A gyár 25 méter széles és magas, emellett 207 méter hosszú, szándékosan látszó illesztésekkel és acélszerkezettel kivitelezett, alaprajza pedig az antik templomépítészeti hagyományokból merít. Az épület célja összességében a gyártás mellett a jólét iparosodással összeköthető demonstrációja volt a német társadalom felé.

HAUS DES RUNDFUNKS

A Hans Poelzig tervezte (1929–30) épület volt az egyik első, amely kifejezetten rádióadások sugárzására volt hivatott, a modern építészet egyik legszebb példája. Zárt szerkezete funkciójához köthető, a forma tömörsége elzárja a stúdiókat az utcai zajtól, amelyek belsőudvarra nyílása is erősíti. Homlokzata fekete klinkertéglával és vörösesbarna kerámiával borított.

stadtbad_medence

Az épület a háború után a nyugat-berlini rádióállomás székhelye volt, ma már a Berlin-Brandenburg rádió otthona. A stúdiók szinte időkapcsolaként megtartották az 50-es évekbeli kinézetüket, ezeket ma már az adássugárzás mellett szimfonikus zenekari előadásokra is használják.

STADTBAD MITTE

A 20. század elején a berlini városi tanács nyilvános fürdőket építtetett a sűrű belvárosi lakónegyedekben a közhigiénia javítása érdekében. Az építési program keretén belül 1929 és 1930 között épült meg Carlo Jelkmann terve alapján az első nyilvános fedett uszoda Bauhaus stílusban. A városi fürdő három egymáshoz kapcsolódó szárnyból áll: a zuhanykabinok, fürdők és gőzfürdők az utca felőli részen, a két háromszintes öltöző galériászerű kabinokkal a középső udvari szárnyban, a fedett 50 méteres, sportolásra alkalmas medence pedig a hátsó udvari szárnyban található.

források:

AEG turbinagyár:

<https://www.khanacademy.org/humanities/art-1010/architecture-design/international-style/a/peter-behrens-turbine-factory> | <https://architectureul.com/architecture/aeg-turbine-factory> | <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/9781118887226.wbcha115> Anderson, S. (2000). Peter Behrens and a New Architecture for the Twentieth Century, The MIT Press, Cambridge | Anderson, S. (1987). The Fiction of Function. Assemblage, 2, 19–31. <https://doi.org/10.2307/3171086>

Haus des Rundfunks: <https://www.visitberlin.de/en/haus-des-rundfunk> | <https://www.berlin.de/en/attractions-and-sights/3560004-3104052-haus-des-rundfunks.en.html> | https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-18916-6_29

stadtbad_homlokzat

A fény és nap iránti igényeknek megfelelően a központi szárny tetején egy napozóteraszt alakítottak ki, a medence átriumok köré épült. A csarnok falai és mennyezete dupla héjú üvegfelületekkel készült, így a tér természetes fényben úszik. Jelkmann a túlméretezett épületet perforált homlokzatokkal osztotta kisebb egységekre, hogy jobban illeszkedjen a lakóövezeti utcaképhez.

A belsőépítészeti kialakításért Heinrich Tessenow volt felelős, anyaghangsúlyos, egyszerű formatervezése domináns a belső térben. A Stadtbad Mitte a weimari köztársaság idején Berlin egyik utolsó nagy szociális épülete volt, a második világháború bombázásaitól megmenekült medencét az 1990-es évek elején felújították, műemléki védelem alá helyezték.

NEUE NATIONALGALERIE

Új nemzeti galéria

[Gemäldegalerie, Matthäikirchplatz, 10785 Berlin, Németország](#)

tervező(k): Ludwig Mies van der Rohe, David Chipperfield Architects

tervezés és építés éve: 1963-1968, 2016-2021

építtető: Stiftung Preußischer Kulturbesitz

a főút felőli nézet

Ludwig Mies van der Rohe Neue Nationalgalerie épülete első ránézésre egy klasszikus templom modern értelmezésére hasonlít. Sokan ezzel a kritikával jellemzik a híres modernista építész berlini épületét. Miután 1961-ben Németország fővárosában felhúzták a berlini falat, a nyugati rész kulturális épület nélkül maradt. Ennek következtében szükségessé vált, hogy a nyugati blokk számára megépítsenek egy új kulturális negyedet, innovatív építészeti megoldásokkal. Az új galéria megtervezésére Ludwig Mies van der Rohe-t kérték fel.

Az építész hű maradt önmagához, a már megszokott építészeti stílusa ezen a remekművén is jól fellelhető. Az épület messziről egy hosszú, horizontális, lebegő tömegnek érzékelhető. Ez nem véletlen, mivel a robosztus fém szerkezetű födémlemez 8 karcsú acél pillér tartja. A pillérek az épület sarkaitól vissza vannak húzva, a tető csatlakozásánál az oszlopok keresztmetszetei elvékonyodnak, ezzel még inkább ráerősítve a könnyed lebegés érzetére.

#lebegés

szerző(k): Lizer Dorottya

kiállítótér

Mies a pillérek közé hatalmas üvegfelületeket tervezett, amely átláthatóvá teszi a belső teret és szinte átlátszóvá magát az építményt.

A modern építészeti jellemzők mellett azonban a múzeum klasszikus tömegformálásra emlékeztető elemekkel is bír. A monumentális kő talapzat, a fedett nyitott terek, az oszlopcsarnokokra emlékeztető pillérsorok mind klasszikus építészeti toposzok, mégis, mindennek modern átiratáról beszélhetünk.

Mies van der Rohe úgy alkotta meg az épületet, hogy egy látogatás során az ember a műtárgyakon túl észrevegye az alkotásokat körülvevő környezetet is, és ez a kettő együttesen befolyásolja a múzeumi élményt. Az útvonal, melyet a látogatás során bejárunk, része az élménynek. Közeledve az épülethez, felérve a lépcsőn elemelkedünk a német város szintjétől. Egyre közelebb érve az építményhez bekerülünk egy köztes térbe, amely látványra olyan, mintha már az épületen belül lennénk, de mégis hallani lehet a város zaját. Mikor az épület bejáratán áthaladunk és beérünk a belső térbe, olyan, mintha még mindig kint lennénk, mert a város képe a transzparens felületeknek köszönhetően élénk tárul, és a műalkotások háttérét képezi. Vizuálisan a kint érzetét adja, de mégis van egy határ, amely elválaszt a kinti világtól. A felső kiállítótér egy nagy egybefüggő átlátható tér, míg az alsó szinten zárt kiállítóterek kaptak helyet.

homlokzat_részlet

Az épület modernizációja több, mint 50 év működés után szükségessé vált, amely feladatra David Chipperfield építész irodáját kérték fel. Az építészeknek az volt a szándéka, hogy szinte láthatatlan változtatásokkal valósuljon meg az épület felújítása.

A felújítás során az épületet belső tartószerkezetéig lecsupaszították. Nagyjából 35 000 egyedi elemet távolítottak el, a legtöbbet restaurálták és visszahelyezték eredeti helyükre. Az acélszerkezetet újrafestették, ahol szükséges volt újrahegesztették, a nagy üvegfelületeket kicserélték újakra.

földszinti_alaprajz_metszet

A kiszolgáló terek, a kávézó, a ruhatár és a múzeumi bolt nagyobb átalakításokon mentek keresztül. Egy liftet is elhelyeztek a mozgáskorlátozott látogatók segítése érdekében. A múzeumot légtechnikai, világítási és biztonsági szempontokból is modernizálni kellett, hogy az megfeleljen a mai követelményeknek.

A múzeum épülete megjelenésében maradt ugyan olyan, mint ahogyan azt Ludwig Mies van der Rohe megálmodta csupán csak működésében és használatosságában tette jobbá az épületet korunk elismert építésze.

források:

<https://miesarch.com/work/4968> | <https://davidchipperfield.com/projects/neue-nationalgalerie-refurbishment>
<https://www.archdaily.com/960604/neue-nationalgalerie-david-chipperfield-architects> | <https://www.dezeen.com/2020/12/28/neue-nationalgalerie-berline-david-chipperfield-architects-mies-van-der-rohe/> | <https://www.youtube.com/watch?v=18LhGZbXyWk> | <https://epiteszforum.hu/berlin-14> | <https://www.theguardian.com/artanddesign/2021/aug/30/curse-mies-van-der-rohe-puddle-strewn-gallery-david-chipperfield-berlin-national>
<https://arquitecturaviva.com/works/renovacion-de-la-neue-nationalgalerie-7> | Jger Joachim: Neue Nationalgalerie

BERLINI FILHARMÓNIA

Koncertterem

[Herbert-von-Karajan-Straße 1, 10785 Berlin, Németország](#)

tervező(k): Hans Scharoun

tervezés és építés éve: 1960-62

#arany

a híres koncertterem

A német állam 1956-ban írt ki pályázatot a második világháborúban elpusztult Filharmónia újjáépítésére, amelyet Hans Scharoun, német építész nyert meg, és 1957-ben tervezte meg a számos építészeti ötletet magába foglaló koncerttermet, amely azonban csak az építész halála után épült meg, 1960-62 között.

Hans Scharoun az organikus építészeti fő képviselője volt. Modern építészeti alkotásai a természet és az építészet közötti harmónia megteremtésére törekedtek.

A Berlini Filharmonikusok számára épített forma a német építészeti modernizmus olyan összefoglaló alkotása, amely az épített és természeti tér, az egyén és a közösség, a művészet és a közösség ideáját igyekszik tükrözni.

Az építész a Tiergartent tekintette a városszerkezet legértékesebb elemének, így valamiképpen a parkkal akarta kapcsolatba hozni a Filharmónia épületét is. A város közepén elterülő hatalmas park és az ide tervezett épületek közötti kapcsolattal egy új városszövet kialakulását indítványozta volna.

szerző(k): Szobota Szonja

skicc

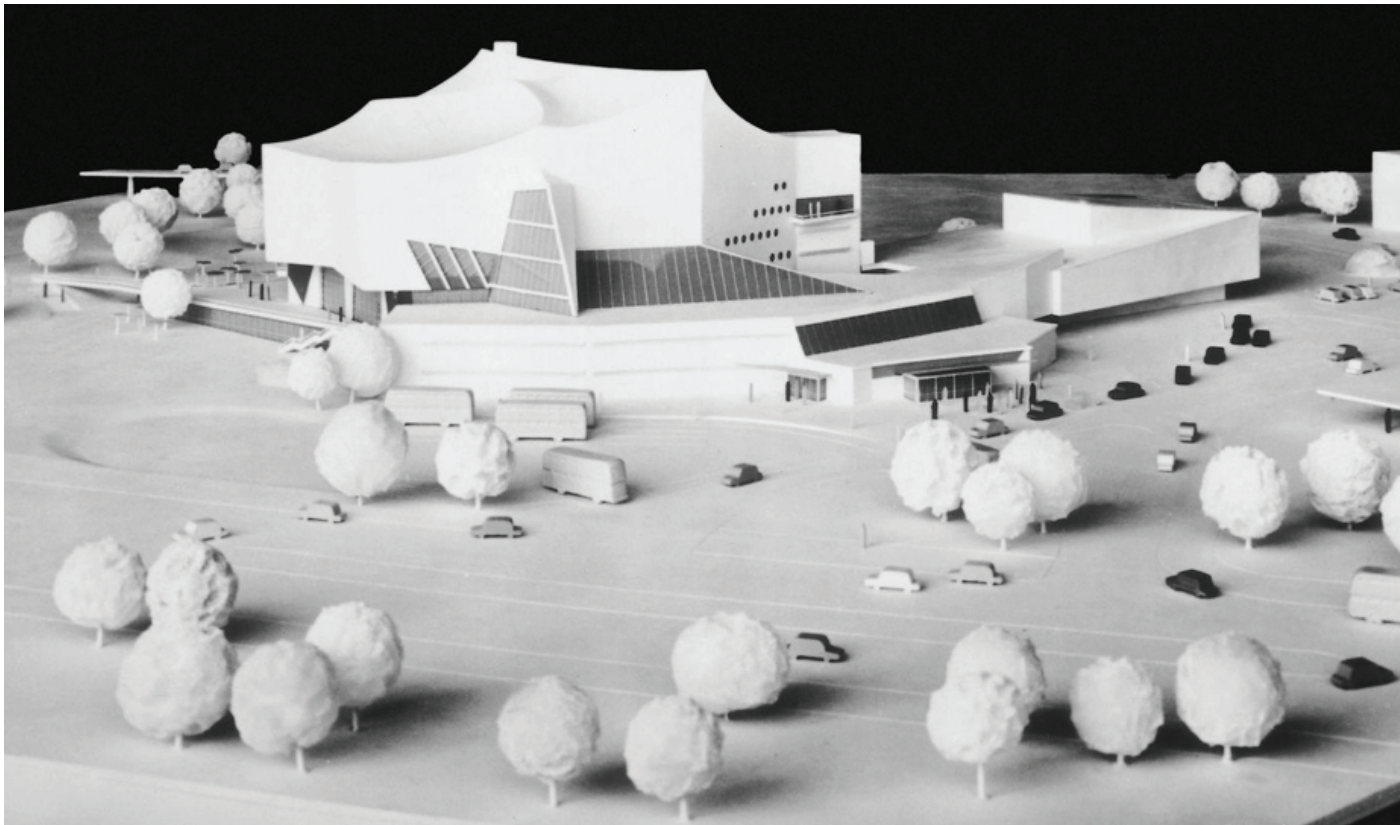
Ez a kapcsolódás azonban nem jött létre, hiszen később autóutak épültek ide, amelyek a gyalogos közlekedés akadályozása miatt nem csak a természethez, de a környező épületekhez való kapcsolódást is megghiúsították. A Filharmónia megjelenését két fő tömeg kontrasztja határozza meg: a koncerttermet határoló, magasba törő tömb, amelyet csak a tetőkontúr határol, és egy alacsonyabb, a tömb alól kinyúló, ötszög alaprajzú épületrész, amelyben az előcsarnok és a kiszolgáló funkciók találhatóak. Az épület fő homlokzata nem a városközpont irányába tájolt, hanem a Tiergarten felől, nyugati irányból látható, ezzel is alátámasztva az építész természeti környezettel való kapcsolódásnak a koncepciót meghatározó elképzelését. Scharoun célja volt, hogy a zene a tervezés középpontjában álljon, mind elviekben, mind fizikailag. Így középre helyezte a színpadot, hogy a zene az egész nézőteret bejárja. A színpad valójában nem a geometriai középpontban helyezkedik el, de a zenekart körülöleli a nézőtér, eltolt teraszos elrendezésben, amely a terem mérete ellenére egy intim és meghitt atmoszférát teremt.

„Nem lehet véletlen, hogy bárhol csendül is fel improvizált zene, az emberek nyomban körbeállják a zenészeket. Ezt a teljesen természetes történetet, amely pszichológiai szempontból mindenki számára érthető, valakinek végre egy koncertterem kialakításánál is követnie kellett.” (Hans Scharoun: Musik im Mittelpunkt)

Mellesleg a teraszos elrendezés az akusztikát is fokozza, amely az építész számára legalább annyira fontos tervezési szempont volt, mint a látvány. A széksorok különálló blokkokba szerveződnek, közöttük a közlekedők a középpontba mutatnak. A centralitás mellett a terem tengelyessége is jelentős szervezőelem, így attól függően, hogy a néző hol helyezkedik el a teremben, különböző téri benyomás éri.

Ugyan az épület építészeti programja egyszerű, a formavilága teszi különlegessé, hiszen a belső terek meghatározzák az épület külső alakját. Az építész belülről kifele épített, egymás után helyezve a részeket, amely így kívülről egy érdekes formát eredményezett.

Bent, a mennyezet szinte ráborul a nézőtérre, ritmikusan visszaverve a felcsendülő zenét. A tető homorú ívei lekövetik a belső tér mennyezetét, közte azonban egy hangszigetelő rés található. Az aszimmetrikus, íves, szinte sáterszerű alak így jól reflektál a belső téri elrendezésre

arany csillogású lemezekkel burkolt lendületes formák

Az építész belső tereit gyakran városi terek mintájára tervezte, amely itt is megfigyelhető. A Filharmónia előcsarnoka egy komplex, ötszög alakú belső tér. Scharoun nagy összefüggő teret hozott létre, amely azonban téregységekre bontható. Ezek a téregységek különböző belmagasságú, kanyarodó, hol szélesedő, hol összeszűkülő terek, amelyeknek pontos határait nehéz meghatározni, emiatt nem csak közlekedőként funkcionálnak, hanem valamilyen szinten csatlakoztathatóak a közösségi terekhez. A tér karakterét leginkább a lépcsők határozzák meg, amelyek néhol keresztbe is átszelik a teret, galériákat vagy teraszokat összekötve.

makett

források:

<https://divisare.com/projects/346803-hans-scharoun-fabrice-fouillet-berliner-philharmonie> | <https://www.archdaily.com/108538/ad-classics-berlin-philharmonic-hans-scharoun>
https://de.wikipedia.org/wiki/Berliner_Philharmonie | <https://epiteszforum.hu/schneller-istvan-berlin-atvaltozasai>

Kérékgyártó Béla: Berlin átváltozásai. Budapest: Typotex, 2008

A TERROR TOPOGRÁFIÁJA

Dokumentációs központ

Niederkirchnerstraße 8, 10963 Berlin, Németország | <https://bit.ly/3Ploq6B>

tervező(k): Peter Zumthor (nem megvalósult projekt)
Ursula Wilms (Heintle, Wischer und Partner, Berlin) és Heinz W. Hallmann (Aachen)

tervezés és építés éve: 1993–2004 (nem megvalósult projekt) | 2005–2010

#rétegzettség

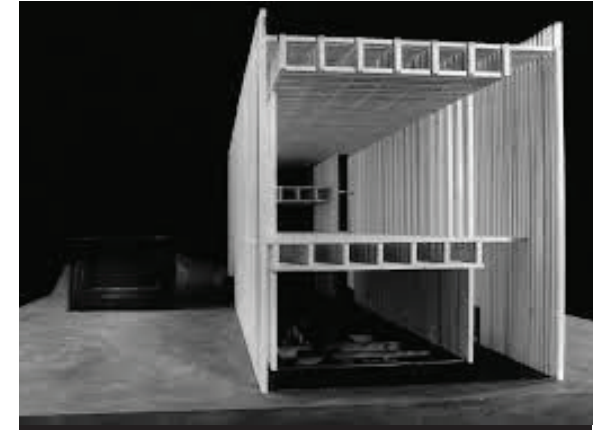
Zumthor féle terv építés közben

A Topographie des Terrors emlékhely kiemelt szerepet tölt be a német nemzetszocialista múlttal való szembenézésben, ugyanis évekig a hírhedt Gestapo és SS bázisa volt. Ennélfogva építészeti is nagy jelentőséget kapott az emlékezés terének olyan módú megjelenítése, mely nem csak emléket állít az áldozatoknak és információval szolgál a látogatóknak, de a feldolgozás folyamatát is elindítja.

A II. világháborúban szinte teljesen megsemmisült az épület, az '50-es években pedig a megmaradt romokat is elbontották, hogy a lehető legkevésbé kelljen emlékezniük a nemzetszocialista borzalmakra. Egy ideig autósiskolaként használták a területet, azonban a '70-es évektől kezdve kollektív nemzeti szembenézés kezdődött a múlt eseményeivel, és egyre nagyobb figyelem irányult a helyszínre. 1982-ben a berlini szenátus tervpályázatot írt ki a terület rendezésére. Jürgen Wenzel és Nikolaus Lang tervét választotta a zsűri, akik egy rendezett, betonnal borított emlékparkot képzeltek el, azonban főként politikai okok miatt elálltak a terv megvalósításától.

Ásatások kezdődtek a területen, melynek során 1987-ben felszínre került az SS-konyha és a házbörtön egy része. A feltárt romokból ideiglenes kiállítást hoztak létre a város 750 éves fennállásának ünnepére

szerző(k): Aux Liliána Alexandra

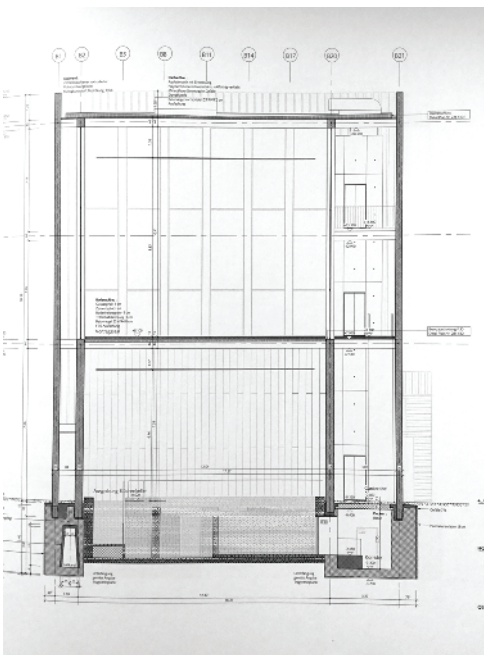

Zumthor makett

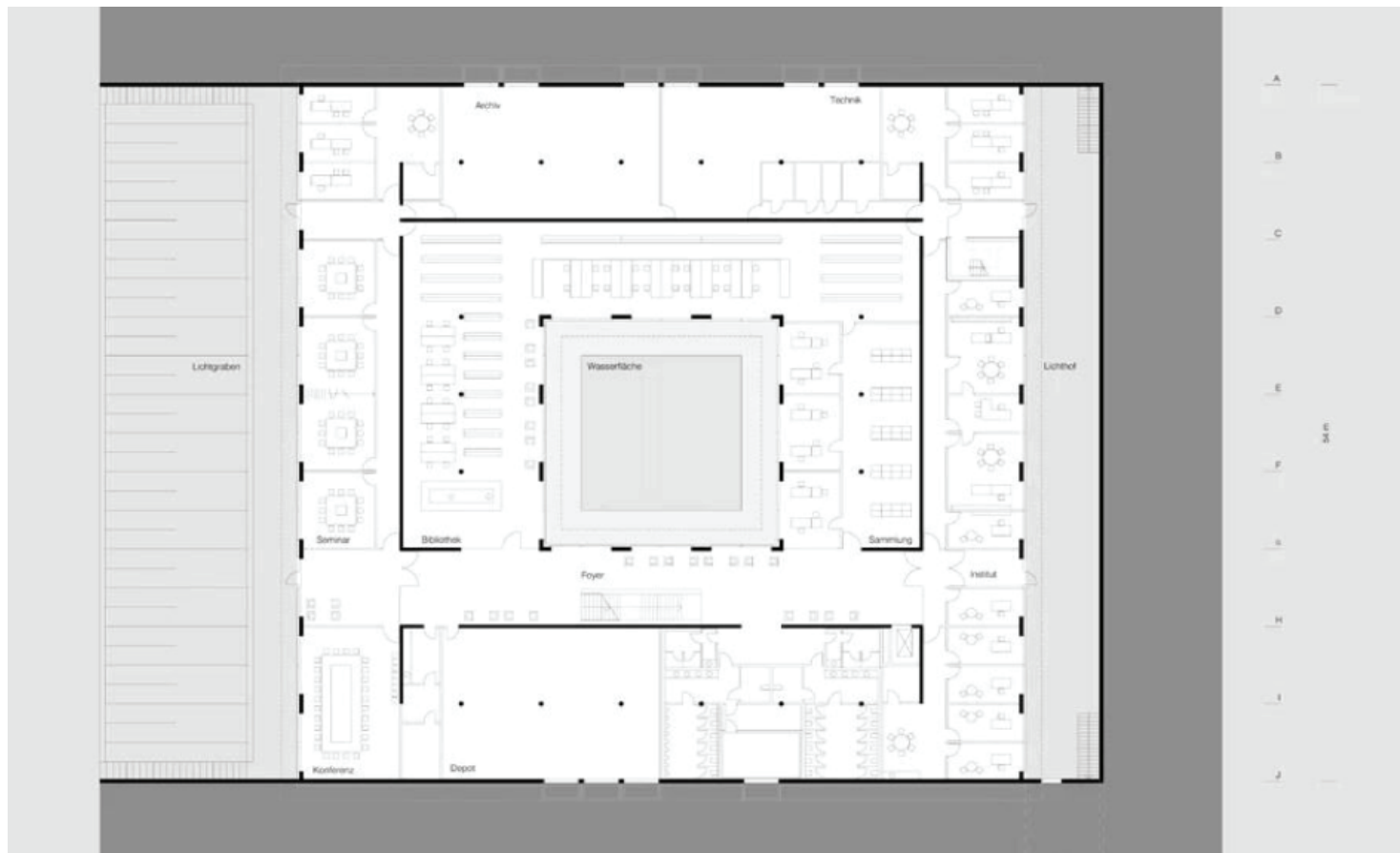
Az egyszerű kialakítású szabadtéri bemutatóhelyen információs táblák vezették végig a látogatókat a maradványok között. 1989 után a berlini fal lebontásával tovább nőtt a terület jelentősége, ugyanis ismét az ország központi helyére került.

1993-ban nemzetközi tervpályázatot írtak ki 12 meghívott építésznek egy új dokumentációs és látogatóközpont tervezésére. A zsűri végül Peter Zumthor tervét választotta, aki egy, a telek közepén elhelyezett, rácsszerű, hártákkal határolt hosszanti tömböt képzelt el, mely meditatív belső teret hoz létre, ezáltal segítve az elmélyülést. Az épület nyitottsága a sebek nyitva tartását is jelenti, emellett monotonitás és monumentalitás jellemző, melyek utalhatnak a területen működő diktatúrákra is. A tervező történeti értelmezést nem adna a látottakhoz, csupán a tényeket, azaz a fellelt romokat és dokumentumokat magyarázat nélkül. 1997-ben megkezdődött az építkezés, de többször meg kellett szakítani főként anyagi és kivitelezői (leginkább statikai) problémák miatt. Végül 2004-ben, miután a tervezett költségvetés a duplájára nőtt, az Alapítvány tulajdonosai a pénzügyi kockázatok miatt elálltak a terv megvalósításától. Elrendelték a már felépített részek visszabontását is, ami hatalmas közfelháborodást váltott ki, de a döntést ez sem módosította.

A pénzügyi problémákon kívül más okok is húzódtak a döntés hátterében. A kezdetektől jelentős ellentmondás volt a majdani használó (Alapítvány) és a beruházó között, mert előbbi minimális beavatkozást képzelt el, hogy a terület autentikus formájában megmaradjon, a beruházó viszont városfejlesztési szempontok miatt egy monumentális projektet várt. Zumthor viselkedése tovább rontotta a helyzetet, ugyanis rendkívül kompromisszumképtelen volt. Továbbá időközben több emlékhely is épült, ezáltal szükségtelessé vált egy újabb nagyvonalú projekt megvalósítása.

Zumthor metszet

Ursula Wills látogatóközpont alaprajz

2005-ben újabb pályázatot írtak ki, azonban a program továbbra is ellentmondásos volt. Végül a fiatal Ursula Wilms művét választotta a zsűri, aki négyzetes, fémrács burkolatú, átriumos tömböt tervezett a telek közepén, melynek szerkesztése szigorú, egyszerű, nem hivalkodó, ami megfelelt a kiírók elképzeléseinek.

Az építész parkosítási ötlete helyett végül bazalt zúzalékkövel borították a szabad területeket, mely elnyomja a helyszín letapogathatóságát. A központot 2010-ben nyitották meg, és azóta is látogatható.

források:

<https://archjourney.org/projects/topographie-des-terrors/> | <https://www.topographie.de/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Topography_of_Terror | Wettstein Domonkos - Űr és jelenlét

György Péter - A terror háza topográfiája. Berlin és Budapest

Annaliese Bischoff - The Unbuilt Prinz-Albrecht-Palais Competition

Karen E. Till - The New Berlin

IBA PROJEKTEK BERLINBEN

IBA Berlin, 1979-1987 | Altbau - Neubau

Charlottenstraße 97A: <https://www.google.com/maps/place/data=!4m2!3m1!1s0x47a851d47268e471:0x5fa6586667880444?sa=X&ved=1t:8290&ictx=111>

Kochstraße 1-4, Wilhelmstraße 36-38: <https://www.google.com/maps/place/data=!4m2!3m1!1s0x47a85189ed84e2c1:0x6312d55d917055a3?sa=X&ved=1t:8290&ictx=111>

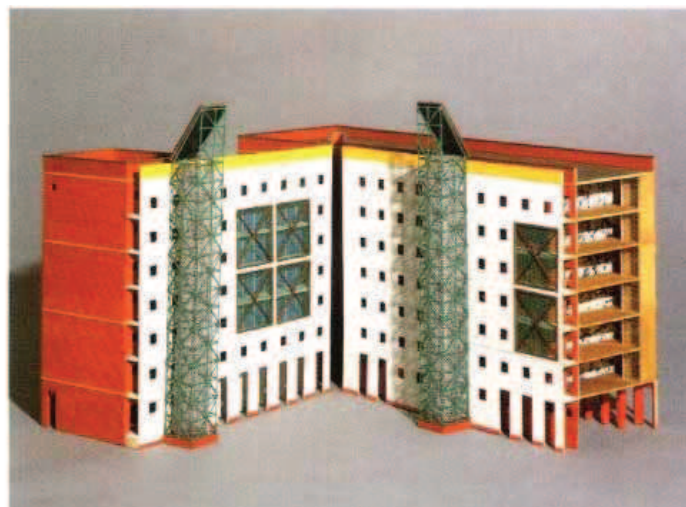
Falckensteinstraße 4: <https://www.google.com/maps/place/data=!4m2!3m1!1s0x47a84e52056ab2b7:0xdd9124f370abb67e?sa=X&ved=1t:8290&ictx=111>

tervező(k): John Hejduk | Aldo Rossi | Alvaro Siza

tervezés és építés éve: Kreuzberg Tower, Tegel Hause: 1987-1988 | Rossi lakóépületek - Kochstraße, Wilhelmstraße: 1988 | Bonjour tristesse: 1980-1984

építető: IBA Neubau - Josef Paul Kleihues

#posztmodern

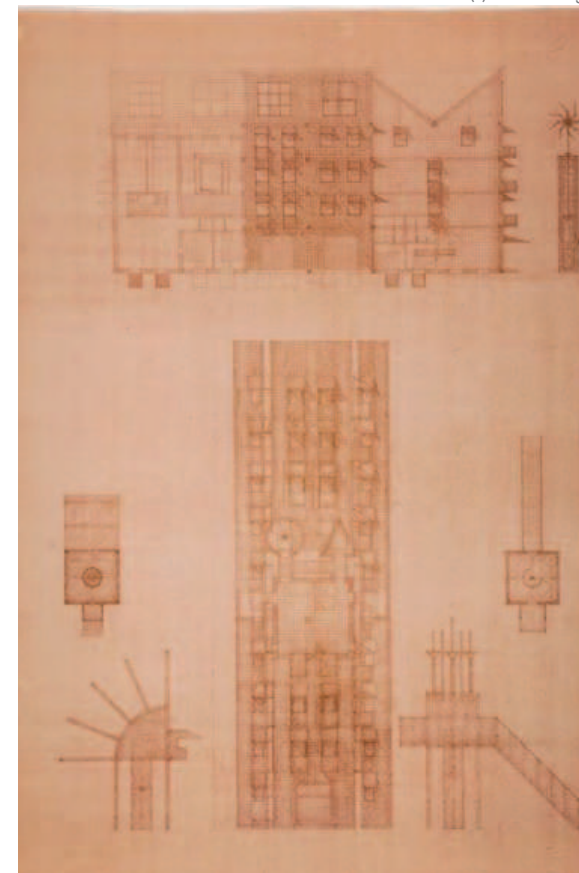
Kochstraße-i lakóház, makett

Az 1957-es Interbau szándékos ellentétéként, az 1984-87-es IBA kulcsfontosságú témái a háború által nagyrészt elpusztított történelmi belváros és a berlini fal újrafelfedezése és helyreállítása volt. A meglévő várost az akkori Nyugat-Berlin belvárosi kijelölt részein kellett újjáépíteni, javítani és lélettérként megőrizni. Josef Paul Kleihues vezetésével az IBA-Neubau a történelmi város kritikus rekonstrukciójára törekedett, számos új építési projekttel, amelyeket német és nemzetközi építészek készítettek.

A Bonjour Tristesse egy Álvaro Siza által tervezett épület. A kialakítás legszembetűnőbb, szoborszerű gesztusa a szomszédos épületekhez csatlakozó, összefüggő, ívelt homlokzat, amely érzékenyen kiegészíti a tömb sarkát. Morfológiájának másik jellemzője a tetővonal finom emelkedése a sarok felé. A vegyes használatú épület a földszinten kereskedelmi funkcióknak, a hat emeleten pedig lakásoknak ad teret.

A projekt Bonjour Tristesse (franciául „hello szomorúság”) néven vált ismertté a homlokzat legfelső részén az 1980-as évek végén megjelenő graffiti jelölés miatt.

Hejduk 28 kis építményt, úgynevezett „maszkot” helyezett el a lerombolt városrész tömbtöredékei közé. A 14 emeletes műteremtorony ezen a ponton új városi identitást adott a negyednek. A befejezést követően az eredeti tervekkel ellentétben a DAAD Artists-in-Berlin Program nem költözött be a toronyba, ehelyett az épületet török vendégmunkások lakják. Projektje egy lakókomplexumból áll, egy toronnyal és két különálló 5 emeletes szárnnal. A semleges színű torony és a szárnyak homlokzataihoz zöld geometrikus formák kapcsolódnak.

Kreuzberg Tower, homlokzatok, részletek

Ezek az extrudálások erkélyként és napellenzőként szolgálnak a lakók számára. A különböző típusú és méretű lakások biztosításával figyelembe vették a különböző életformák lehetőségeit, követelményeit. Hejduk egyszerű, geometrikus, antropomorf formák iránti elragadtatása, narratív és költői megközelítése bontakozott ki a Kreuzberg-projektben.

A Kochstrasse-n az IBA számára épített projektjével Rossi lehetőséget kapott elméleteinek gyakorlására, városi műalkotásait Berlin többretegű, kollektív emlékezetében helyezte el. 1988-ban az olasz építész és teoretikus a Domuson mutatta be egyik leghíresebb városi léptékű projektjét, amelyen keresztül reflexióit tesztelték a valós városba való átültetéshez.

A tervezett lakó- és kereskedelmi blokk az 1970-es években befejezetlen maradt, csak néhány épület épült meg. Rossi projektjének célja a történelmi struktúra helyreállítása, az utcafront folytonosságának megőrzése volt, az építészeti sokszínűség biztosításával.

Az épület sarkát térplasztikaként egy túlméretezett oszlop uralja. Geometriailag szigorú tervezésével Aldo Rossi olyan épületet hozott létre, amely a legapróbb részletekig vonzó. A tömb belső udvarán változatos használati és játszóterek, valamint bérőkertek kerültek kialakításra.

Alvaro Siza skiccek

Bonjour Tristesse-ház alaprajza

források:

Elérhető: <https://www.archdaily.com/519337/ad-classics-wohnhaus-schlesisches-tor-bonjour-tristesse> <https://www.archdaily.com/164259/ad-classics-the-kreuzberg-tower-john-hejduk> | Hejduk, John (2020): IBA House for Two Brothers. Architectuul.
Elérhető: <https://architectuul.com/architecture/iba-house-for-two-brothers>
https://architectuul.com/architect/aldo-rossi?fbclid=IwAR3hZlDwRxDEzE4NQb9tafJw-dSLGIRxfUcl9GT-t1i_eUERInRQt0wIAo
<https://www.exberliner.com/berlin/save-berlin-iba/?fbclid=IwAR3hSg89PIJHz1sGNhEygPLMrDDsffyMVyH7uQjbfkKbMWTgMY7xW0hxrU> | Internationale Bauausstellung (2019): IBA Berlin Inner City as Living Space.

A BERLINI FAL MARADVÁNYAI

East Side Gallery | Checkpoint Charlie | Mauerpark

East Side Gallery - [Mühlenstraße, 10243 Berlin, Németország](#)

Checkpoint Charlie - [Friedrichstraße 43-45, 10117 Berlin, Németország](#)

Mauerpark - [Freunde des Mauerparks e.V, Bernauer Str. 63, 13355 Berlin, Németország](#)

tervező(k): East Side Gallery- 118 művész festette meg a falat | Mauerpark- Gustave Lang

tervezés és építés éve: 1990 | 1947-1990 működött, a ma látható épület másolat 2000 | 1994-2004 között több ütemben megvalósuló fejlesztés

építető: Mauerpark - Allianz környezetvédelmi alap | Berlin szövetségi állama

Mauerpark

A berlini Fal a német újraegyesítést követően fizikailag is nagyon hamar leomlott, leginkább elbontották-szétverték, a darabjait széthordták. Így viszonylag hamar előállt az a helyzet, hogy alig-alig maradtak nyomai a város testében. Mire a döntéshozók észbe kaptak, a nagyon heterogén fragmentumokat sok helyen birtokba is vették a különböző emlékezni vágyó csoportok, közösségek. Így a mai is látható falszakaszok, faltöredékek nem csak a hidegháborúra, hanem az újraegyesítés utáni emlékezetpolitikai harcokra, vitákra is utalnak.

A Checkpoint Charlie volt talán a leghíresebb határátkelőhely Nyugat- és Kelet-Berlin között, neve a NATO fonetikus ábécéjének "C" (Charlie) betűjéből ered. Legendás történelmi események zajlottak itt, amikor 1961 októberében amerikai és szovjet tankok néztek farkasszemet néztek egymással, ezek a képek már akkor világhírűvé váltak.

szerző(k): Fónagy Anna, Farkas Anna Barbara

a fal nyomvonala

Rengeteg ember próbált átszökni itt, és sajnos tragikus események is történtek: 1962. augusztus 17-én Peter Fechter elvérzett a keleti és nyugati falszakasz közötti senkiföldjén, amikor szökés közben meglőtték.

A Mauerpark az egykori "halálsáv" (a két fal közötti őrzött-védett senkiföldje) helyén kialakított közpark és városi zöldterület Berlin Prenzlauer Berg kerületében, amely 1994 novemberében nyílt meg a látogatók számára. A park ma a pezsgő városi élet tere, hétvégente bolhapiaccal és rengeteg szabadidős tevékenység lehetőségével vonzza mind a helyieket, mind a turistákat. Az East Side Gallery mellett a Mauerparkban található az egyik leghosszabban fennmaradt falszakasz, mely 800 méterével ma is graffiti és street-art művészek kedvelt festővászna.

Életkép 1961 végén

East Side Gallery egykor és most

Egy másik helyen, 1989 után után 21 ország 118 művésze festette ki, graffitizte össze a fal egy hosszabb szakaszát, és ezzel tkp. spontán létre is hozták az East Side Gallery-t. 1990 nyarán festettek először a Berlint 28 éven át kettéosztó berlini fal keleti oldalára, és a "galéria" 1990 szeptemberében "nyitotta meg kapuit". A műalkotások legtöbbje a rendszerváltás felfordulásából származó egyesült Európa üzenetei, valamint a diktatúrákban, vagy a kettészakadt Németországban megélt élet emlékei. A leghíresebb falfestmények - mint például a Dimitri Vrubel „Bruderkuss” és a Brigit Kinder „Trabi” - több mint 30 éve vonzzák a turistákat a világ leghosszabb (1316 m) szabadtéri galériájába.

Checkpoint Charlie _1961 október

Checkpoint Charlie _egykor és most

források:

<https://www.eastsidegalleryexhibition.com/artworks/> | <https://www.eastsidegalleryexhibition.com/> | <https://www.youtube.com/watch?v=CCCbsztMAlk> | Karin Kaper: Berlin East Side Gallery (dokumentumfilm), 2015
https://www.imdb.com/title/tt4365320/?ref_=tptl_ov | <https://www.youtube.com/watch?v=n7WEGeLGrtM>
<https://www.museumsportal-berlin.de/en/museums/mauermuseum-haus-am-checkpoint-charlie/> | <https://www.the-berlin-wall.com/videos/stand-off-at-checkpoint-charlie-538/>
<https://www.the-berlin-wall.com/videos/peter-fechter-dies-trying-to-escape-542/> | <https://www.youtube.com/watch?v=bat-s3jHcLA&t=314s> | Gyürki-Kiss Pál: A berlini Fal. mint az emlékezet helye. (15. oldal)

A BERLINI FAL MARADVÁNYAI

Invalidenfriedhof | Parlament der Bäume | nyomvonal megjelölések

Invalidenfriedhof - [Scharnhorststraße 31, 10115 Berlin, Németország](https://www.google.com/maps/@52.525837,13.410249,15z) | Fák parlamentje - [Schiffbauerdamm, 10117 Berlin, Németország](https://www.google.com/maps/@52.525837,13.410249,15z)
nyomvonal megjelölések - <https://maps.app.goo.gl/zyoDjRpKieErkrAy5> Zimmerstraße, 10969 Berlin, Németország, a Potsdamer Platz felé haladva pár száz méter hosszú, ezt váltja fel 5,7 km hosszan a bazaltkockás megoldás

tervező(k): Fák parlamentje - Ben Wagin | részcsík - Gerwin Zohlen

tervezés és építés éve: Invalidenfriedhof - a temető 1748 / 1998 | Fák parlamentje - 1991 | részcsík - 1992

#fragmentumok

a 'Fák parlamentje' emlékhely

A "Fák Parlamentje" nevű emlékhely a Spree folyó északi partján, a legfrekvenciáltabb belvárosi városrészben, a kancellária intézményeinek tözsomszedságában helyezkedik el. Ben Wagin természeti- és művészeti aktivista 1990-ben az újraegyesített Németország 16 miniszterével 16 fát ültetett a területre, amelyek - a koncepció szerint - a gyökereikkel bontják le a helyszínen található falmaradványokat.

Ma mindez inkább egy elburjánzott parknak tűnik, az emlékhely mivoltára csak a 16 nyelven kihelyezett információs táblák utalnak. A meghagyott falszakaszokat falfestmények borítják, de a parkban találhatóak még szobrok, emlékkövek, sírokra emlékeztető kőtáblák, virágágyások, különböző performatív művészeti tevékenységekre utaló elemek, melyek mind részei az installációnak.

szerző(k): Fónagy Anna, Farkas Anna Barbara

a 'Fák parlamentje' emlékhely

A berlini fal nyomvonalának megjelölésére már a fal leomlása után is igény mutatkozott, és a számos javaslat közül 1992-ben többek között Gerwin Zohlen terve valósult meg. A nyomvonal megjelölésre egy aszfaltburkolatba ágyazott 7 cm széles részcsíkot tervezett, amelyen a „Berlin Mauer 1961-1989” felirat olvasható szabályos távolságokban.

A megoldás artistikus megjelenése elnyerte a közvélemény tetszését, azonban igen drágának bizonyult, így csupán pár száz méter található belőle a Potsdamer Platz környékén. A legtöbb helyen egy jóval olcsóbb, de nem kevésbé artistikus megoldás készült: az aszfalttal homogénebb összképet mutató 2 sor bazaltkocka-csík több mint 5 kilométer hosszúságban mutatja a fal egykori helyét.

az egykori nyomvonal megjelölés (részcsík)

bazaltkocka nyomvonal megjelölés

Az Invalidenfriedhof Berlin egyik legrégebbi temetője, a 18. század közepén alapították a porosz hadsereg sebesült katonái számára. Később számos magas rangú katonatiszt és háborús hős végső nyughelye lett, köztük von Scharnhorst, a Vörös Báró és Németország egyik első női pilótája, Marga von Etzdorf-é is.

A szektorhatár közvetlenül a temető határán futott, és a temető közel egyharmadát kitevő határsáv miatt több száz sírt pusztítottak el. Őrtornyokat, reflektorokat, járőrutat emeltek a sírok fölé. A betonlapokból kialakított belső fal egy hosszú szakasza néhány hézaggal azonban máig megmaradt. A határőrút is felismerhető még, akárcsak az egykori „senkiföldje”.

az Invalidenfriedhof-on keresztül vezetett a Fal

források:

<https://www.dark-tourism.com/index.php/germany/15-countries/individual-chapters/1156-invalidenfriedhof> | <https://www.youtube.com/watch?v=PVCWdLc2SXY> (virtuális túra)
<https://www.berlin.de/mauer/en/sites/traces-of-the-wall/remains-of-the-wall-at-the-cemetery-invalidenfriedhof-333500.en.php> | <https://footage-berlin.com/invalidenfriedhof-im-todesstreifen-der-berliner-mauer-1981/>
<https://www.visitberlin.de/en/parliament-trees> | <https://www.stiftung-berliner-mauer.de/en/parliament-of-trees> | <https://ftcr.blog/parliament-of-trees/>
<https://about.visitberlin.de/en/press/press-releases/where-wall-used-be> | Patrick Major: Behind the Berlin Wall: East Germany and the Frontiers of Power, Oxford University Press 2009
 Gyürki-Kiss Pál: A berlini Fal. mint az emlékezet helye. (17. oldal) Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Doktori Iskola 2008

ZSIDÓ MÚZEUM BERLIN

Lindenstraße 9-14, 10969 Berlin, Németország <https://maps.app.goo.gl/nyHNGufxH3Zeje9u5>

tervező(k): Daniel Libeskind – 1946 (Łódź)

tervezés és építés éve: tervpályázat: 1988-89 | építés: 1992-99 | megnyitó: 2001. szeptember 9.

#betweenthelines

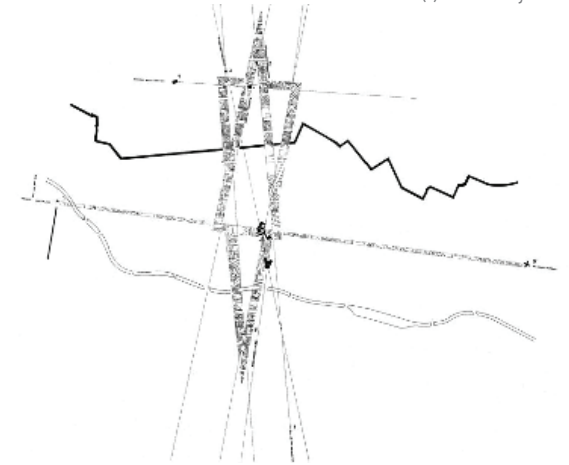
Zsidó Múzeum, a régi és új együttélése

Berlin mindenkori történelmében, kulturális és gazdasági életében egyaránt nagy szerepet játszott a zsidó közösség évszázados jelenléte. Helyzetük fokozatosan ellehetetlenült, az 1938-as gyűjtogatások során a berlini Zsidó Múzeum anyagának jelentős része porrá égett. Tárgyi emlékek hiányában szükség volt egy múzeumi intézményre, amely megkísérli visszahozni a zsidó kultúrát. 1987-ben a berlini kormány pályázatot hirdetett a „Berlini Múzeum zsidó múzeumi részleggel való bővítésére”, azzal a szándékkal, hogy a város történetének szentelt régi épületet kibővítve, helyet teremtsenek az emlékezésnek.

Számos elismert építész közül Daniel Libeskindet választották nyertesnek, akinek javaslata radikálisan eltért a többi pályaműtől, mind szemléletében, mind koncepciózus formai kialakításában. Libeskind mély filozófiai háttérrel támasztja alá minden építészeti döntését, koncepciójában az építészetet a narratíva és az érzelmek eszközeként használta fel, a látogatói élményre helyezve a hangsúlyt. Fontosnak tartotta, hogy a holokauszt jelentését integrálja fizikailag és szellemileg a város emlékezetébe, hogy a berlini identitás és a zsidó kultúra eltűnésének hatását érzelmileg kifejezze.

„A projekt hivatalos neve ‚Zsidó Múzeum‘, de én a ‚Vonalak között‘ nevet adtam neki, mert számomra két gondolkodási vonalról, szervezésről és kapcsolatáról szól.” Daniel Libeskind

szerző(k): Szerdahelyi Dalma

a Zsidó Múzeum koncepciója

A tervezés egy absztrakt Dávid-csillagból indult ki, amely a Berlinben egykor élt és a város életét jelentősen befolyásoló zsidó gondolkodók lakhelyeinek összekötésével jött létre. A pontosabb formát és az épület szerkezetét a történelmi események helyszínei közötti vonalak összekapcsolásával alakította ki Libeskind, a szó szerint végtelenül redukált vonalhálóból egy nagyon komplex rendszert hozott létre. A terv célja volt, hogy hasson az érzékekre az érzékeket, tapasztalati tereket alakítson ki és ezáltal a múzeum látogatóinak passzivitását megakadályozza. Bár a bővítmény önálló épületként jelenik meg, nincsen hivatalos külső bejárata.

A látogatóknak a szomszédos barokk épületből egy földalatti folyosón kell átmenniük az állandó kiállításához. A monolit hatást keltő titán-cink homlokzatot keresztbe-kasul vágó ablakok rendszertelennek tűnnek és lehetetlenné teszik az egyes emeletek megkülönböztetését kívülről. Daniel Libeskind az alaprajzot két vonalra alapozva tervezte: az épület látható cikk-cakkos vonalára és egy láthatatlan egyenes vonalra. A metszéspontokban található üres terek az alagsortól a tetőig átvágják az épületet, a zsidó élet kiűzésével és elpusztításával keletkezett veszteséget szimbolizálva, amelyet utólag pótolni már nem lehet.

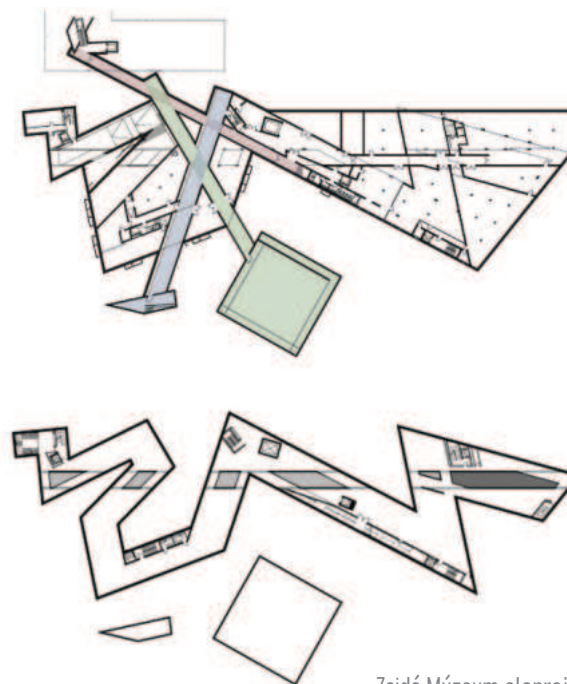
Zsidó Múzeum, Memory Void

A múzeum térbe leereszkedve három enyhén emelkedő földalatti tengely köti össze a megérkezést a komplexum különböző részeivel. Az első, és egyben leghosszabb út a „Folyamatosság tengelye”, egy meredek lépcsőben torkollik, amely a múzeum kiállítótereihez vezet és a történelem folytonosságát szimbolizálja.

A második, az „Emigráció tengelye” azokat jelképezi, akiknek el kellett hagyniuk Németországot, az épületből kivezet a Száműzetés és emigráció kertjébe. A beton dobozokból álló mátrixban fűzfátölgyek sora található, a dobozok 12 fokban el van döntve, ami a száműzöttek által érzett tájékozatlanság és bizonytalanság érzését idézi. A harmadik tengely egy sötét zsákutcába vezet, ahol a Holokauszt-torony áll; az út menti üvegvitrinekben áldozatok személyes tárgyai tekinthetők meg. A torony nyomasztó vasbeton falain csak egy kis szeletnyi fény jut be a térbe, az építész szimbolikus gesztusa, hogy még a legsötétebb pillanatokban is, amikor úgy érezzük, hogy soha nem szabadulunk, a fény egy kis nyoma visszaadja a reményt.

Zsidó Múzeum, a Száműzetés Kertje

Zsidó Múzeum alaprajza

Az épület másik hangsúlyos tere a Memory Void, ahol Menashe Kadishman izraeli művész Lehullott levelek című műalkotása található. Az épületmagas térben az egész padlót fémarcok borítják, amelyek az áldozatok szenvedését jelképezik. Ahogy végigsétálunk a szenvedő arcokon, azok kellemetlen zajt okoznak, a csupasz betonfalak visszhangja a bűntudat érzését kelti.

A felső emeleteken a múzeum informatívabb része található, ellentétben az alagsorral, ezek a terek sokkal világosabbak, nagyobb ablakokkal és fehér falakkal. A funkcionálisabb kiállítóter labirintusszerűsége miatt a nehezebb a tájékozódás, a lineáris történetet az áttörések szétszabdallják.

A berlini Zsidó Múzeumról számos véleményt fogalmaztak meg. Akár látványos múzeumnak, akár dekonstruktivista remekműnek, úttörő alkotásnak, vagy építész egotripnek látják Libeskind épületét a látogatók – az építész gondolatébresztő tereinek érzelmi erejével eléri terve célját.

források:

<https://www.jmberlin.de/en/libeskind-building> | <https://libeskind.com/work/jewish-museum-berlin/> | Libeskind, Daniel: Between the Lines: The Jewish Museum, Berlin. Research in Phenomenology, 1992, 22(1), 82-87.

Akcan, Esra: Apology and Triumph: Memory Transference, Erasure, and a Rereading of the Berlin Jewish Museum. New German Critique, 2010, 37(2), 153-179. | Olivier, Bert: The Libeskind Jewish Museum in Berlin, the unrepresentable and experience. Acta Academica, 2021, 53(1): 23-43. | Bun Zoltán: Cím nélkül. Libeskind-hiányok Berlinben. in Kerékgyártó Béla (szerk.), Berlin átváltozásai. Város, építészet, kultúra, Typotex, Budapest, 2008, pp. 315-338. | Young, James E.: Az emlékezés szövete. Regio - Kisebbség, politika, társadalom 13.évf. (2002.) 3.sz | <https://www.archdaily.com/91273/ad-classics-jewish-museum-berlin-daniel-libeskind>

<https://www.dezeen.com/2022/05/20/daniel-libeskind-jewish-museum-deconstructivist-architecture/> | <https://architectuul.com/architecture/jewish-museum>

AXEL SPRINGER CAMPUS

Zimmerstraße 50, 10117 Berlin, Németország

tervező(k): OMA (Office for Metropolitan Architecture) Rem Koolhaas

tervezés és építés éve: tervpályázat: 2013-2020

építtető: Axel Springer SE

#új média

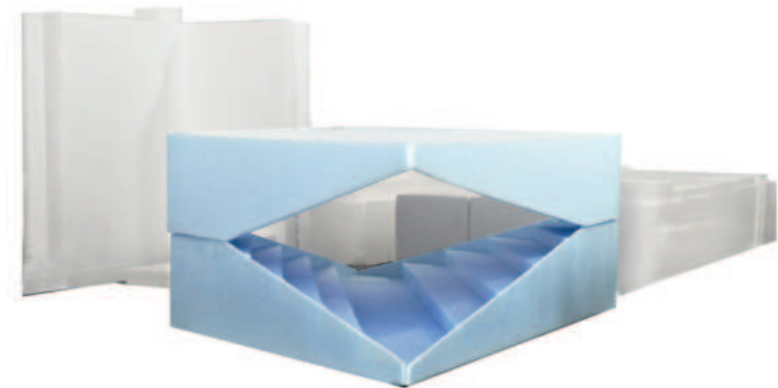

Axel Springer Campus, madártávlat

Axel Springer, Németország legismertebb lapkiadója és médiabirodalma a nyomtatott sajtótól a digitális média felé vette az irányt. A váltás nyomán megváltozott munkamódszerrel, új igényekkel és megoldandó feladatokkal találta magát szemben. A vállalat új székháza ennek az átmenetnek a szimbólumaként és eszközeként kíván működni. A kiadó korábbi székháza az ikonikus Springer felhőkarcoló a 1965-ben készült el. A 78 méter magas, arany-hatású toronyház az évek során a vállalat szimbólumává vált.

Éppen ezért az új épületnek egyszerre kellett riválisként felvenni a versenyt, ugyanakkor tisztelni a korábbi székház előtt.

OMA/Rem Koolhaas által tervezett új épület fekete sziklaként nehezedik az arany felhőkarcoló mögött, a tervezési területet szinte maximálisan kihasználva. 48 méteres homlokzatával a városközpont átlagos ereszmagasságának kétszerese fölé nyúlik az épület. A homlokzatot uraló fekete üvegpanelek a magasság felénél egy részen megszakadnak, ezzel az épületet alsó és felső épületrészre osztva.

Axel Springer Campus koncepció modell

Ez a megnyitás körülbelül az átlagos ereszmagasságot jelöli ki, így tisztelve a környéken található régi épületeknek. A főbejárat felé haladva a homlokzati panel megszakítása egyre jobban nő, így megnyitva az épületet a korábbi székház felé. Ezen a homlokzati szakaszon az üveg és a fehéracél vegyítésével absztrakt formavilág alakul ki, mely kontrasztot alkot a szigorú, fekete paneles homlokzattal.

Azonban a külső homlokzatformálás nem öncélú, hanem összhangban áll a belső téralakítással. A térszervezés komplexitása a belső teraszos emeletek sorolásában rejlik. A különböző szinteken a zártabb homlokzati szakaszhoz kapcsolódóan hagyományos irodatermek helyezkednek el, melyeket nyitott, flexibilis teraszok követnek.

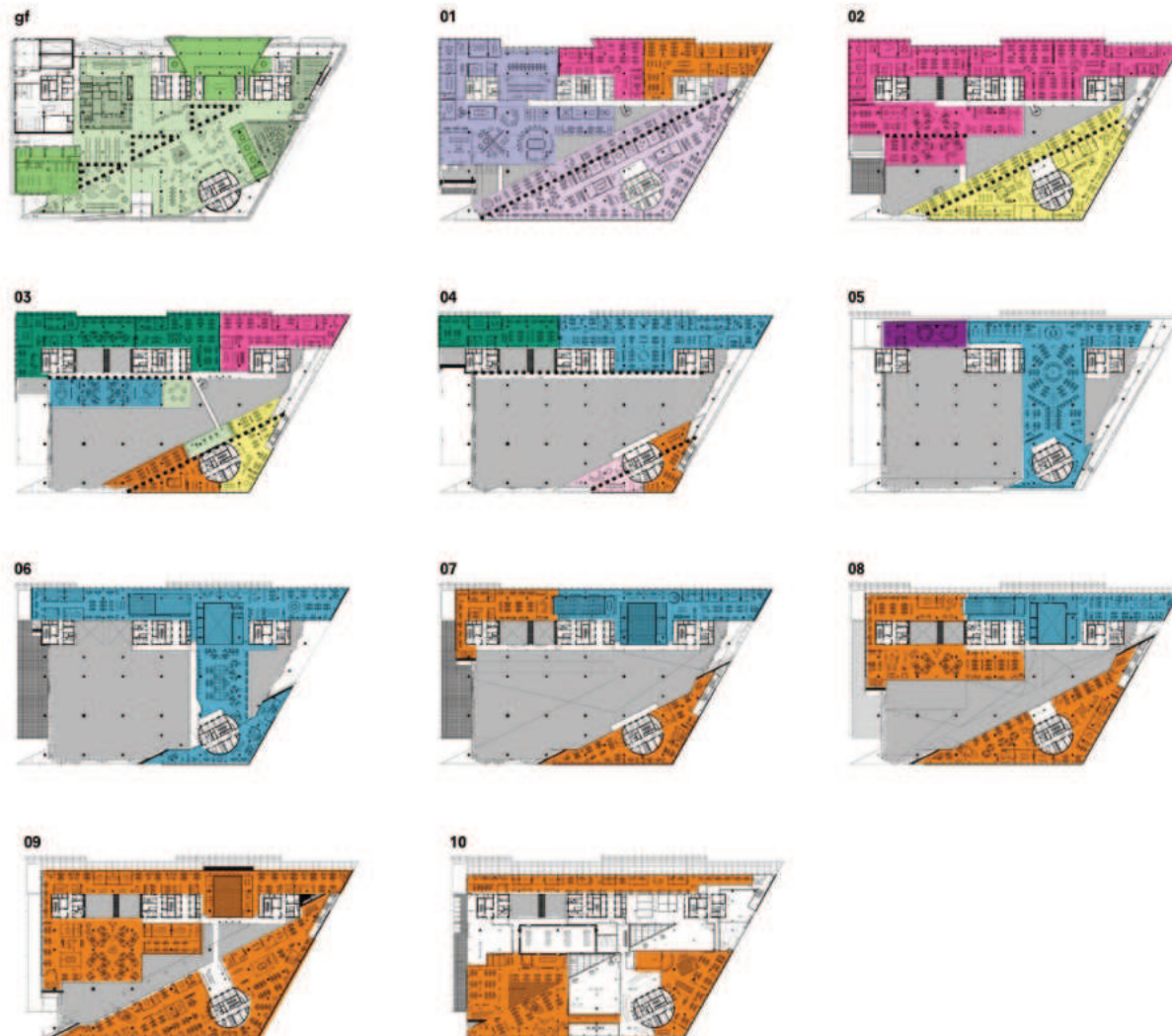
Ez a sorolás mindkét oldalon megtörténik, így az átlóban egy, az egész épületet összekötő belső átrium alakul ki. A nyitott teraszokat helyenként hidak kötik össze a túloldallal, így alkotva egy „digitális völgyet” az épületben, egy informális teret, amely az ötletek közvetítésére és találkozások, párbeszéd helyszínéül szolgál. Az építészek ezzel a térrel kívántak a megváltozott munkafolyamatokhoz igazodni.

Axel Springer Campus makett

Hiszen amíg egy hagyományos irodában mindenki tisztában volt a munka előrehaladásával és a közös céllal, a határidővel, addig egy digitális irodában az egyén és a számítógépe között kialakuló teljesítmény-buborék izolálta teszt, és ellehetetleníti a valódi innovációhoz szükséges kollektív munkát. Ezt a problémát a tervezők informális, az adott igényekhez szabadon alakítható terekkel kívánták feloldani.

A belső térszervezésnek azonban létezik egy másik olvasata is. A belső „völgy” a régi felhőkarcoló felé mutat, így egy tengelyre fűződnek fel az épületek. Ezzel a mozdulattal a súlypont áthelyeződik és egy új központ szerveződik. Továbbá az épületet átszelő belső átrium körülbelül az egykori Berlini Fal vonalában helyezkedik el. OMA ezzel a gesztussal kívánt emlékezni és reflektálni a helyszín múltjára.

Axel Springer Campus alaprajzok

források:

Paula Pintos: Axel Springer Campus / OMA. ArchDaily. 2020 | Axel Springer Campus. oma

Heilmeyer, Florian - Hofmeister, Sandra: Berlin: Urban Architecture and Daily Life Since 2009. Munich: Edition Detail, 2022, 249-255.

AM TACHELES / TACHELES PROJEKT

foglalt házak egykor és most

Johannisstrasse, Friedrichstrasse, Oranienburger Strasse és Tucholskystrasse által közrefogott tömb. Friedrichstraße 110, 10117 Kunsthaus Tacheles - Oranienburger Str. 54, 10117 Berlin, Németország ([Google maps](#))

tervező(k): master plan: Herzog & de Meuron, (épületek: Grüntuch Ernst, Brandlhuber+Muck Petzet, Aukett+Heese, RKW Architektur, Vogt Landschaftsarchitekten) Kunsthaus Tacheles: Herzog & de Meuron

tervezés és építés éve: tervpályázat: (1908: Passage department store/ Franz Ahrends - bontás 1987) tervezés: 2015- építés: 2016-

#varázstalanítás

Kunsthaus Tacheles metszetek

Az Am Tacheles városi tömbje Berlin belvárosának egyik utolsó üresen maradt sebhelye volt a 2010-es évek végéig. Ezen a területen található a Kunsthaus Tacheles épülete, amely a 2016 óta tartó fejlesztések során megújul. A területen 1908-ban nyílt meg a Friedrichstraßenpassage, egy üzletekkel, kulturális intézményekkel és éttermekkel teli árkádsor, a mai Tacheles projekt „elődje”. A 30-as években a náci párt székházaként működött az épület.

A második világháborús bombatámadások következtében ez a tömb is súlyos károkat szenvedett, az épületegyüttes infrastruktúrájának nagy része megsemmisült. 1980-82 között kezdték meg a romos épületek bontását, és a berlini fal leomlásakor már csak egy épületszárny maradt meg a hajdani Friedrichstraßenpassage-ból. Két hónappal az 1990-ben tervezett végső bontás előtt egy alkotó csoport bevonult a megrongálódott ötemeletes épületbe, és az alternatív kultúra élénk és virágzó központjává alakította azt.

Masterplan, Herzog&deMeuron

Egészen 2012-ig a Kunsthaus Tacheles volt Berlin egyik leghíresebb foglaltháza és független művészeti központja. Az épület a hagyományos művészeti intézmények alternatívájává vált, ahol kevésbé voltak jelen a korlátozó szabályok és előírások. Ez a légkör lehetőséget teremtett a független és szabad alkotáshoz, illetve az egyedi kiállítások és előadások megtartásához is. A Tacheles emblematikus példája a foglaltház jelenségének, mely fontos szerepet tölt be az alternatív kulturális színtér megteremtésében.

2014-ben a Parella Weinberg Partners LP vagyongazdálkodó vállalat vásárolta meg az egykori Tacheles körül található elhagyott területet, és a Herzog & de Meuron készíti a területről az átfogó fejlesztési tervet. A koncepció alapját az egykori zárt tömb újjáépítése adja, a történeti városszövet megelevenítésével. A tömb üresen maradt részét először teljesen kitöltve, majd ebből különböző udvarokat, tereket, utakat kivágva alakul ki az új, átjárható városi szövet. Ennek köszönhetően a vegyes használatú (lakóépületek, üzletek, éttermek) tömb sajátos, élénk belső hangulatot kap.

Oranienburger Strasse homlokzat

A Kunsthaus Tacheles egykoron (belső udvar)

A Tacheles-épület (Kunsthaus Tacheles) - melynek átalakítását szintén a Herzog & de Meuron iroda tervezi - ebbe a koncepcióba illeszkedik és új kulturális helyszínként éled újjá. Az épület homlokzatának és értékes belső tereinek megőrzése fontos alapvetése az irodának a felújítás során, és a kulturális célú hasznosításon keresztül hangsúlyozza a hely mély történelmi jelentőségét, miközben folytatja és gazdagítja a narratívát.

források:

Herzog & de Meuron: 439 Am Tacheles

BerlinInfo: New City Quarter "Am Tacheles"

Bauwelt | The story of Kunsthaus Tacheles – The home of the spirit of art

Das Tacheles – Erinnerungen an ein legendäres Künstlerquartier | Squats in Berlin: The city's most famous occupied houses

az új fejlesztés vezérszínti alaprajza

Az épület története a bevásárlóközponttól kezdve a náci párt székházán keresztül a művésztelepig jól mutatja be a város történetét, és a Fotografiska kortárs fotografiai kiállítóhelyének megnyitásával az épület továbbra is őrzi Berlin egyik leghíresebb független művészeti központjának örökségét, továbbépítve ezzel a város kulturális és művészeti identitását.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM

A Természettudományi Múzeum rekonstrukciója

Invalidenstraße 43, 10115 Berlin, Németország

tervező(k): DIENER & DIENER ARCHITEKTEN

tervezés és építés éve: tervpályázat: 2010

építtető: Berli Humboldt Egyetem

#facsimile

az új homlokzat

A berlini Természettudományi Múzeum Németország egyik legnagyobb természettudományi gyűjteményének ad otthont. A Múzeum az Invalidenstrasse-n található és bátran állíthatjuk, hogy egy igazi monumentális városi épületegyüttes. Az épületet a 19. század végén August Tiede tervei alapján építették, majd II. Vilmos császár 1889. december 2-án nyitotta meg a nagyközönség előtt.

Az eredetileg három szárnyból álló épület a világ minden tájáról származó leletek otthonává vált. A gyűjtemény azonban olyan rohamos tempóban növekedett, hogy az 1910-es évek elején már bővítést igényelt. Végül 1917-re készült el az új kereszt szárny. Éppen csak 10 évvel a bővítés után a 2. világháborús bombázások során az épületet találat érte, aminek következtében a keleti szárny szinte teljesen megsemmisült.

a felújítás előtti állapot

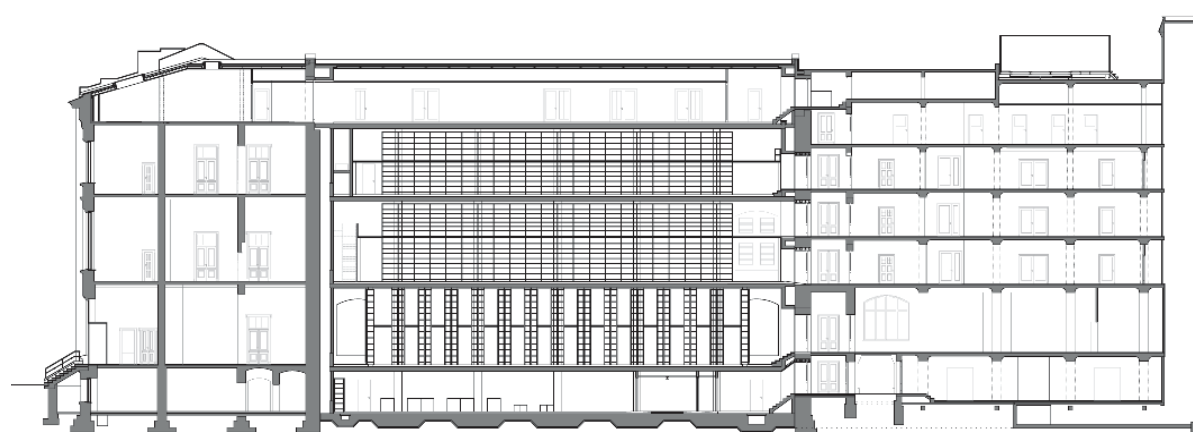
Szerencsésnek mondhatóan a múzeumban őrzött gyűjtemény 75%-a azonban megmenekült, így 1945. szeptember 16-án, Berlinben elsőként nyitotta meg újra kapuit az érdeklődők előtt az intézmény. A háború után a város több részre osztásakor a terület a Kelet-Berlin régióba került, így részben ennek köszönhetően az épület hosszú évtizedekig romos állapotban üzemelt. Rekonstrukciója csak a fal leomlása után majd két évtizeddel, 2006-ban kezdődött meg. A leginkább sérült keleti-szárnyat a svájci Diener & Diener építésziroda tervei alapján újjáépítették, ami 2010-re készült el. A múzeum – kiállítási funkcióján túl – aktív kutatási helyszín is.

Az általános látogatási időn kívül az épületben és a gyűjteményben tartott időszakos tárlatvezetések betekintést nyújtanak ebbe a tevékenységbe. Az épületnek az újra birtokba vett keleti szárnyában kaptak helyet a formaldehides üvegekben konzervált állatminták, amik, minden oldalról hozzáférhetőek az érdeklődők számára, mindeközben ideális feltételeket biztosítanak a tudományos kutatás számára is.

Alaprajz

A laboratóriumok és a gyűjteményt kezelő személyzeti helyiségek ugyanis a látogató tér feletti és alatti szinten találhatóak. A kiállítótér nem rendelkezik ablakokkal, így biztosítva a fényérzékeny preparátumok állapotának biztonságos megőrzését. Az új homlokzati elemek már eredetileg is vakablakokkal készültek, míg a régi homlokzati szegmensek ablaknyílásait befalazták.

Metszet

Ezenfelül a tervezők külön odafigyeltek arra, hogy a legkedvezőbb környezetet biztosítsák a kiállítás számára, emiatt kapott a fal lilásvörös árnyalatot, mert az kiemeli az üvegedények borostyánsárgáját.

Az épület külső megjelenése különösen izgalmas, ugyanis a homlokzat szinte teljesen elpusztult. A kevés megmaradt szakaszt azonban a tervezők igyekeztek megtartani, és ahhoz igazítani az újat. A rekonstruált szegmensek folytatják az eredeti architektúrát, azonban beton anyaguk és nyers szürke színük egyértelműen megkülönbözteti őket az épület megmaradt eredeti részeitől.

Az új betonháj megépítéséhez az egykori homlokzati elemekről szilikonformákat készítettek, és betonba öntötték őket. Az így előregyártott elemekkel ezután kitöltötték a homlokzat megsemmisült „hézagait”. A betonreliefek tehát az eredeti falazat benyomását közvetítik anélkül, hogy azt egy az egyben, hűen rekonstruálnák. Az épület „új” homlokzata a történelmet „csak” annak lenyomataként őrzi.

források:

<https://www.bda-bund.de/awards/museum-für-naturkunde-neubau-des-ostflügels/> | <https://www.reckli.com/de/showroom/referenz/museum-fuer-naturkunde-berlin-deutschland> | <https://www.bauwelt.de/themen/bauten/Monolithen-aus-einem-Guss-Ergaenzung-Berlin-Naturkundemuseum-Diener-und-Diener-2153505.html> | <https://www.beton.org/betonbau/architektur/objektdatenbank/objekt-details/museum-fuer-naturkunde-in-berlin/> | <https://www.baunetzwissen.de/beton/objekte/kultur/museum-fuer-naturkunde-in-berlin-1457531> | <https://www.dienerdiener.ch/de/project/renovation-and-expansion-of-the-east-wing-of-the-museum-of-natural-history> | <https://www.dienerdiener.ch/en/project/renovation-and-expansion-of-the-east-wing-of-the-museum-of-natural-history> | http://www.reduce-reuse-recycle.info/Projekt_3_0_id_20.html | <https://www.museumfuernaturkunde.berlin/en/about/building/looking-back-completed-building-phases> | <https://www.reckli.com/de/showroom/referenz/museum-fuer-naturkunde-berlin-deutschland>

A BERNAUER STRASSE

emlékhelykomplexum

Gedenkstätte Bernauer Straße: <https://maps.app.goo.gl/Zpk5TfMtjNVawW4x8>
Gedenkstätte Berliner Mauer: <https://maps.app.goo.gl/5jgep59xjQoACCoQ7>
Kapelle der Versöhnung: <https://maps.app.goo.gl/k6C98Q2DW8K8ML1y5>

tervező(k): Erinnerungslandschaft: Sinai Landschaftsarchitekten és ON Architekten | Gedänkstätte Berliner Mauer: Kohlhoff & Kohlhoff
Kapelle der Versöhnung: Peter Sassenroth és Rudolf Reitermann

tervezés és építés éve Erinnerungslandschaft: 2009-2014 | Gedänkstätte Berliner Mauer: 1998 | Kapelle der Versöhnung: 1999-2000

építtető: Deutsches Historisches Museum

emlékezeti táj

#emlékezetitáj

Berlin második világháborút követő felosztásakor a Bernauer Straße keleti házsora a szovjet, míg az utca nyugati oldalán álló épületek már a francia szektorba kerültek.

1961 augusztusában az NDK vezetése egyik napról a másikra virradóan döntött a határ lezárásáról, hogy megakadályozza a kelet-német lakosok migrációját. Mivel a fal a lakóházak nyomvonalára esett, ezért ezek lakóit evakuálták, és alsó nyílásaikat befalazták.

A fal felhúzását követő első évben aztán számtalan szökési kísérlet helyszíne volt a Bernauer Straße, az emberek a határvonalon álló házak ablakain keresztül menekültek nyugatra, ami rengeteg áldozattal járt.

Később kialakították a „senkiföldjét” a kettős fal rendszerével, és ennek esett áldozatul a Sophien-temető egy része és a Versöhnungskirche (Megbékélés Temploma) is, valamint ekkor rombolták le a befalazott nyílású épületek felső szintjeit.

szerző(k): Nádai Hanga, Jelinek Dorka, Farkas Anna Barbara

fal a befalazott ablakú hátsókból

1989. november 10-én a tüntető tömeg a Bernauer Straße-i szakaszon bontotta le a fal első szakaszát. Később a fal sorsáról éles viták folytak, a két berlini történelmi múzeum Willy Brandt nyugat-német polgármester ötlete nyomán a falszakasz megtartását támogatta, a környékeliek azonban hevesen ellenezték ezt. Végül egy 212 m hosszú szakaszt védelem alá helyeztek, a Szenátus pedig jóváhagyta, hogy a területen emlékmű jöjjön létre.

A központi Fal-emlékmű tervezésére 1991-ben pályázatot írtak ki, amely a Kohlhoff & Kohlhoff iroda terve nyomán el is készült. A fal kb. 60 m hosszú szakaszát megtartották, két végét pedig 1-1 (kívül rozsdás, belül felpolírozott) pengefallal zárták le. A „senkiföldjére” ma sem lehet belépni, csupán a fal rései között lehet belátni, ahogyan egykoron a kelet-berliniek szemlélhették azt. Az emlékmű elsősorban kontemplatív jellege miatt kapott kritikákat, amiért kevés teret ad az egyéni emlékezés számára.

a Megbékélés Templomának felrobbantása

A Bernauer Straße közel eső térségében készült el a Megbékélés Kápolnája. Az apró kápolna a fal építésének áldozatul esett, 1894-ben épült neogótikus evangélikus templomnak állít emléket. Mivel az egykori templom a "senkiföldjére" esett, 1985-ben felrobbantották. A fal elbontása után az új templomot Peter Sassenroth és Rudolf Reitermann tervezte, majd 1990 nyarán több önkéntessel együtt építették fel.

a Megbékélés Kápolna

források:

Gyürki-Kiss Pál: A berlini Fal mint az emlékezet helye

<https://adoc.pub/berlin-atvaltozasai-kutatasi-beszamolo-a-fal-utoele-a-bern.html> | <https://www.stiftung-berliner-mauer.de/en/berlin-wall-memorial/programs/bernauer-strasse-after-wall-was-built>

<https://www.berlin.de/landesdenkmalamt/denkmae/highlight-berliner-mauer/mauer-denkmale/bernauer-strasse-649692.en.php> | <https://www.kommunismusgeschichte.de/jhk/jhk-2011/article/detail/die-gedenkstaette-berliner-mauer-an-der-bernauer-strasse-als-ein-ort-des-erinnerns-1989-2011>

a hivatalos Fal-émlékmű

A régi és az új templom rétegei finoman egymásra hangoltak, főténgelyeik keresztként metszik egymást. A jelenlegi belső térből be lehet pillantani az egykori templom megmaradt pincéjébe, a romok tégláit beledolgozták az új épület földfalába.

2006-ban a Szenátus felismerte, hogy az emlékhely együttes kevésbé képes teret engedni a különböző emlékezeteknek, így egy programtervet dolgozott ki, amelyben átfogóan gondolkodott el az emlékhelyek jövőjéről. A fal leomlásának 25. évfordulójára elkészült, és ma látható köztéri emléktáj-projekt közel másfél kilométer hosszan nyúlik el Gartenstraße-től a Mauerparkig.

A terület 4 szakaszra tagolódik, ahol a fal más-más aspektusai kerülnek fókuszba, például az áldozatok,

a halásáv vagy a városrész elpusztítása. A meglévő elemek mellett épült egy látogatóközpont is, és kisebb emlékhely beavatkozásokkal, multimédiás elemekkel teszik koherens egészzé az inkább emlékezeti tájként értelmezhető területet.

Az emlékhely komplexum rendkívül rétegzett jelentéstartalommal bír, helyet ad a kollektív emlékezet rítusainak, de előtérbe helyezi az egyéni emlékezetet, névvel és egyéni sorsokkal emlékezik, mellyel segíti a látogatót a személyes megélésben. Az emléktáj sajátossága a performativitás, azaz a látogató dönti el a bevonódás mértékét, elmerül a történelemben vagy csupán városi közparkként használja a teret.

HOLLAND NAGYKÖVETSÉG

[Klosterstraße 50, 10179 Berlin, Németország](#)

tervező(k): OMA | Rem Koolhaas | Ellen van Loon

tervezés és építés éve: tervpályázat: 1997 | 2000-2003

építtető: Holland Külügyminisztérium

#dinamika

távlati kép a Spree felől

Németország újraegyesítése után, Berlin ismét a főváros lett. Ekkor döntött Hollandia arról, hogy értékesíti Bonn-i nagykövetségét, és egy új épületet emel Berlin Mitte (Centrum), Roland Ufer negyedében, a Spree folyó partján, közel az új kormányzati negyedhez. Az épület tervezésével az OMA (Office for Metropolitan Architecture), azaz Rem Koolhaas irodáját bízták meg. Koolhaas már korábban is számos alkalommal foglalkozott Berlinnel.

1972-ben a Londoni Architectural Association diákjaként, egy berlini tanulmányút hatására készítette el diplomamunkáját, amelyet a berlini fal inspirált. Később több írása is megjelent a városról, melyekben a berlini fal építészeti vonatkozásait és Berlint mint a hiányok városát vizsgálta. Ezek az elméleti munkái, már a tervezés korai szakaszában beépültek a koncepcióba. A Roland Ufer negyed tervezési irányelvei a klasszikus 19. századi beépítési formákat helyezték előtérbe, azonban az OMA más irányt választott. Meglepő módon helyi tervtanács támogatta ezt az elképzelést.

homlokzatrészlet

Egy olyan beépítési forma jöhetett létre, amely részben megfelelt az elvárásoknak: az épület a telek peremén helyezkedett el. Részben azonban figyelmen kívül hagyta a tervező azokat és egy önálló kocka arányú épülettömeget helyezett el a tömb sarkán). Ez a megoldás két különböző részre osztotta a telket: egy 27x27 méteres kockára, amely az irodáknak adott helyet, valamint egy L-alakú, ugyancsak 27 méter magas sávra, amely a szolgálati lakásoknak és a gépészeti egységeknek adott helyet. A két rész között így egy védett, mégis az utcák felé nyitott belső udvar jött létre.

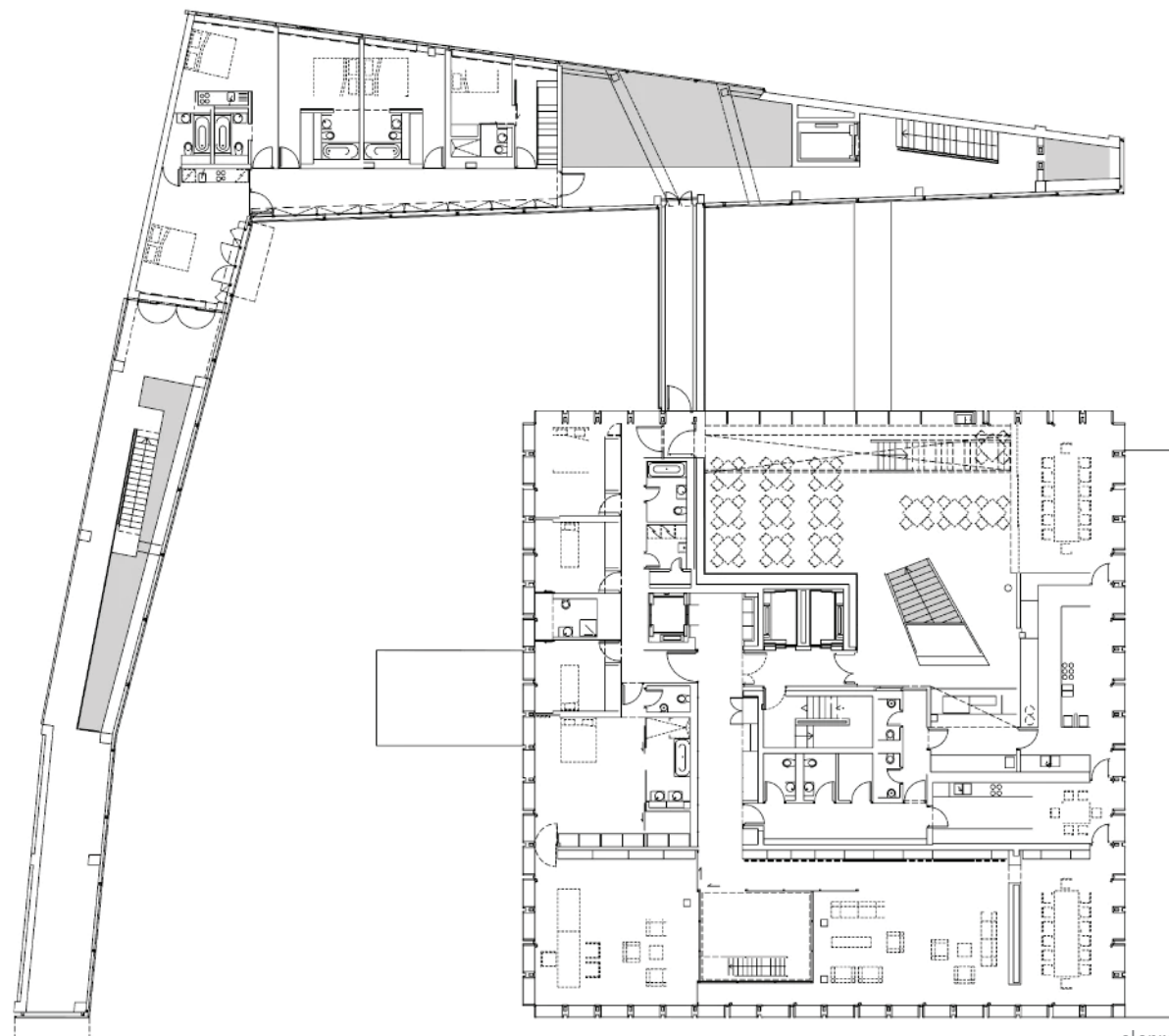
homlokzat

Szigorúan őrzött Nagykövetség léte meglepően transzparens, amelyben a privát követségi irodák mellett, létrejött egy az épület homlokzatán körbe-, fel-, át- és kifutó 200 méter hosszú szabadon átjárható térsor, amely a különböző, félprivát kilátásra komponált tereket tartalmazza. A bejárati tér után a könyvtár, majd az auditorium következik, és ezeket tárgyalók, fitnessz terem, kilátó, étterem, valamint a tetőkert követi a tér végén.

Az üvegekockát hidak köti össze az L alakú, szomszédos épületekre tapadó résszel, amely merőben eltérő karakterű, a központi résztől. Az egyszerű betonváz szerkezetet szemi-transzparens fémhálával burkolták, így egy homogén háttérként szolgál az összetettebb főépületnek. Ebben a vékony részben olyan privát lakóegységek jöttek létre, melyek részben a nagykövetség, részben a szomszédos épület belső udvarára néznek.

források:

<https://www.oma.com/projects/netherlands-embassy> | <https://www.nytimes.com/2005/04/15/arts/movies/arts-briefly-a-prize-for-koolhaas.html>
<https://arquitecturaviva.com/works/embajada-de-los-paises-bajos-9> | <https://miesarch.com/work/1909> | <https://iwan.com/portfolio/the-netherlands-embassy-berlin-oma/> | https://issuu.com/joannaluo/docs/oma_netherlands_embassy | <https://www.arup.com/projects/embassy-of-the-netherlands> | <https://www.archiweb.cz/en/b/holandska-ambasada-v-berline> | <https://stephenvaradyarchittraveller.com/2018/08/20/berlin-netherlands-embassy-germany/> | El Croquis 131/132: AMO/OMA Rem Koolhaas [J] 1996–2006, 2006, ISBN: 8488386397 | a+u 398 03:11 OMA/ Experience, 2003, ISSN: 03899160 | El Croquis: The very best works at the turn of the century, 2011, ISBN: 9788488386663

alaprész

A földszintet nagyrészt egy garázs tölti ki, melynek a tetején egy az utcáról megközelíthető rámpaként jött létre, a burkolt közbenső udvar. Ez adja a az épületen áthaladó tér kezdetét, továbbá lehetőséget biztosít autóval megérkezni az első emeletre.

Az épület újradefiniálta, hogy milyen lehet, egy demokratikus és kortárs kormányzati épület. Továbbá rámutat Berlin összetettségére, nehézségeire és szépségeire, valamint megmutatja hogy a hogyan kellene a városnak újjáépülnie.

KORTÁRS IRÁNYOK

Arno Brandhuber - Antivilla | San Gimignano Lichtenberg

Antivilla: Rotkehlchenweg 25-26, 14476 Potsdam (Krampnitz) <https://maps.app.goo.gl/viYDv7yiueji7njq6>

San Gimignano Lichtenberg: Herzbergstraße 128 - 139, 10365 Berlin <https://maps.app.goo.gl/vP99cQU5rk5iQccM9>

tervező(k): Antivilla: Arno Brandhuber (Brandhuber+) - Markus Emde -Thomas Burlon

San Gimignano Lichtenberg: Arno Brandhuber (Brandhuber+) - Georg Diez -Nikolai von Rosen -Christopher Roth

tervezés és építés éve: tervpályázat: Antivilla: 2010-2015 | San Gimignano Lichtenberg: 2012-

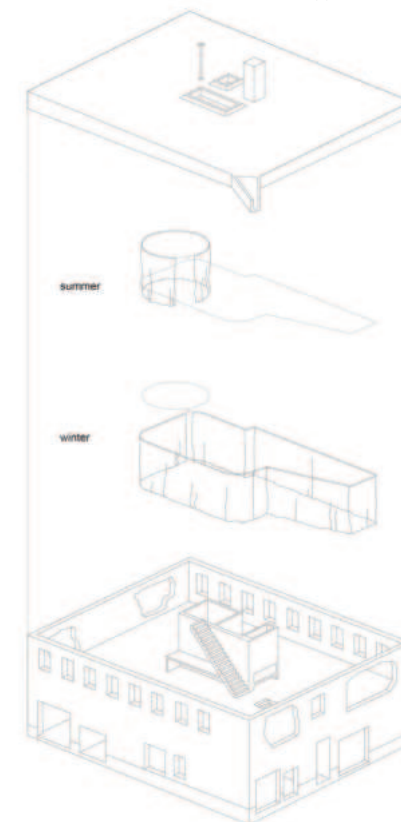
#antiesztétika

Antivilla külső látvány

Az Arno Brandhuber által 2006-ban alapított Brandhuber+ építészirodánál, egy rendszerközpontú megközelítést hangsúlyozva, az építészetre egy folyamatként tekintenek. Előszeretettel vonnak be szakembereket különböző szakértőket a tervezés folyamatába, ahogy erre a nevükben lévő „+” is utal. Elkötelezettek a mai társadalmi-ökológiai kihívások megoldásában, különösen az épületek adaptív újrahasznosításán keresztül. A meglévő szerkezetekre és szabályozásokra egyfajta lehetőségként tekintenek. Az Antivilla egy, a Potsdamhoz közeli Krampnitz tó partján lévő NDK idején épült ipari épület teljes átalakításával jött létre.

Az épület, mint egy esettanulmány a fenntartható építészetről, antitéziseként is értelmezhető a Berlin külvárosára jellemző villáknak, amelyek a mai villákra mindössze a tóra néző kilátás és az épület alapterületének a mérete miatt emlékeztetnek. Ezt, a két szinten közel 500 négyzetméteres területet, Brandhuber művészekkel és műalkotásokkal tölti meg, akik a földszinti teret szabadon használhatják, míg az emeleti szint az építész privát lakótereként funkcionál.

Antivilla, robbantott axonometria

Az épület egy átfogó átalakításon ment keresztül, amely során az eredeti azbesztet is tartalmazó nyeregtetőt eltávolították, helyére egy új, beton tető került. Ez lehetővé tette a homlokzaton az akár 5 méter széles megnyitásokat is, melyeket az épület tóra néző és ezzel ellentétes oldalán ütöttek ki. Az épületben a nem teherhordó falakat eltávolították és az emeleten egy betonmagot hoztak létre, ebben helyezték el az összes állandó funkciót. Ezt a központi részt a téli hónapokban a szauna és kályha tartja melegen, melyet egy áttetsző térelhatároló választ el a hidegebb külső terektől. Ilyenkor a használható tér 70 négyzetméterre csökken, de ez a nyári időszakban, a függöny elhúzásával 250 négyzetméterre növelhető. Bár szükség volt az épületben a padlófűtés beépítésére, a függöny, mint flexibilis térelhatároló elem tökéletesen működik.

Lichtenberg-tornyok, külső látvány

A San Gimignano Lichtenberg-tornyok Berlin egy külső ipari és kereskedelmi területén lévő két beton magasépület átalakításával jöttek létre. A két épület a Németország egyesítését követő privatizációtól és teljes átépítésektől csak amiatt mentesült, mert a magasságukból adódó bontási költségek nagyon magasak lettek volna. A San Gimignano település tornyaihoz való képi társítás hatására, az ipari tornyokhoz való hozzáállás a narratíva erejének köszönhetően jelentősen megváltozott. Az átalakítás koncepciója az épület kis beavatkozásokkal történő újrashakítás, melynek fő fókusz a épületek legális státuszba való visszaállítása és az új programhoz való igazítása.

A magasságuk miatt a tornyokra roppant szigorú tűzvédelmi és energiafelhasználási szabályok vonatkoznak. Emellett a város a terület termelési jellegét is szeretne volna megtartani, ezen tényezőket a tervezés során mind figyelembe kellett venni. Ezek miatt az egyik épület műhelyépületté alakult, amely alkalmas lehet akár az 1:1-es méretű építészeti prototípusok készítésére, továbbá helyet biztosít archiválási, raktározási és előkészítési funkcióknak is. A másik épület alsó 22 méterének a hivatalos szabályozások miatt viszont raktárfunkciót kell ellátnia.

források:

El Croquis 194 - Brandhuber+ (2018), Madrid

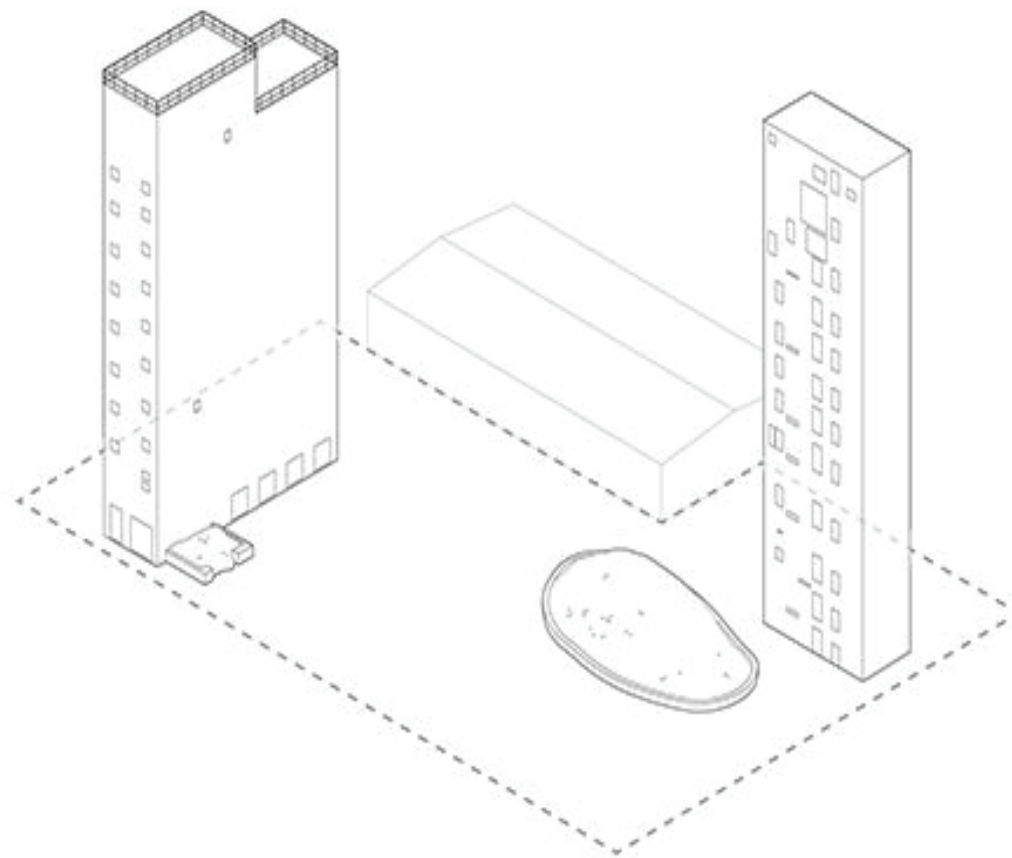
Antivilla: <https://bplus.xyz/projects/0131-antivilla> | <https://www.uncubemagazine.com/blog/15356335> | <https://viceversamagazine.com/article/antivilla/>

<https://032c.com/magazine/anti-villa-arno-brandhubers-thinking-model-for-a-new-21st-century-architecture> | <https://archeyes.com/antivilla-brandhuber-emde-burlon/>

San Gimignano Lichtenberg: <https://bplus.xyz/projects/0154-san-gimignano-lichtenberg> | <https://www.studioemde.com/0154-san-gimignano-lichtenberg> | <https://www.wortlaute.de/san-gimignano-lichtenberg-2021/>

Az épületekhez új megnyitások nem terveztek, inkább a meglévő üvegfelületek egy részét használták, illetve a befalazott ablakokat nyitható ablakokká alakították át, ezzel biztosítva a fény beáramlását és az épület szellőzését. Az átépítésre egy pragmatikus és kritikus rekonstrukció jellemző.

Erre a viselkedésre példa a pincében egy állandó vízszivattyú kiépítésének a megkerülése, amely helyett egy 30 négyzetméteres vízínövény-kertet hoztak létre, így elmosza az épületek belső és külső terei közötti határvonalát.

Lichtenberg-tornyok, axonometria

OLYMPIASTADION

Olympischer Platz 3, 14053 Berlin, Németország <https://maps.app.goo.gl/7UF1e69j1EWhCDaH6>

tervező(k): Antivilla: Werner March, Walter March | Mai, felújított állapot: GMP ARCHITEKTEN - VON GERKAN, MARG UND PARTNER

tervezés és építés éve:Terv: 1933 | Kivitelezés: 1934-1936 | Felújítás terve: 1998 | Felújítás kivitelezése: 2000-2004

#monumentalizmus

a berlini Olimpia 1936-ban

A terület, ahol ma az Olympiastadion áll, már az 1900-as évek eleje óta meghatározó pont volt a német sportéletben. 1912-ben Berlin nyerte el az 1916-os olimpiai játékok rendezésének lehetőségét, 1913 júniusában, csupán 200 nap építkezés után pedig át is adták az Otto March tervezte stadiont. Az új létesítmény az ország első számú sportközpontjává vált, itt képezték a legjobb edzőket, itt készültek a nemzetközi megmérettetésre a legjobb sportolók.

Az 1916-os olimpiát azonban keresztülhúzta az I. világháború: az eseményt eltörölték, a stadiont bezárták, majd katonai kórházként üzemelt. A háború után a terület visszakapta a sportéletben betöltött szerepét, új edzőtermek, oktatási- és rekreációs célú létesítmények is épültek. 1925-ben Otto March két fiának, Werner és Walter March-nak a terve nyerte meg azt a pályázatot, amely a nemzeti stadiont egy 60 ezer férőhelyes sportarénává bővítette volna. Újra az ország szeme előtt lebegett az olimpiai álom, ekkor azonban a nagy gazdasági világválság állt útjába az eseménynek, és a stadion bővítésének is.

1931-ben a város újra rendezési lehetőséget nyert, minden jel arra utalt, hogy 1936-ban az olimpia végre tényleg Berlinbe látogat. A March testvérek stadionbővítési terve továbbra is széles körű támogatásban részesült. 1933 januárjában azonban Adolf Hitlert kancellárrá nevezték ki, ami egészen más perspektívába helyezte mindent. A kormány hatalmas lehetőséget látott a nagyszabású nemzetközi versenyben, a náci propaganda terjesztése lett az első számú szempont. Hitler személyesen választotta ki a March testvérek "B-tervét" a pályázatnyertes felújítás helyett.

1939

Ez a terv az addigi nemzeti stadion porig rombolását jelentette, aminek a helyére egy teljesen új struktúra került. A munkálatok 1934 márciusában kezdődtek meg. Az ekkor már "Reichssportfeld" névre keresztelt projekt hatalmas mennyiségű pénzt és erőforrást emésztett fel, csúcspontban az építésen több mint 2000 munkás dolgozott, csak így volt lehetséges, hogy az építkezés két év alatt befejeződjön. 1936 nyarán a több mint 100.000 ember befogadására képes sportaréna készen állt, a felszín felett 13 méter magasan hirdette a náci kormány nagyságát, erejét. A sportpálya szintje a földszint alatt 10 méterrel helyezkedett el, sosem látott méretekre növelve ezzel a belső teret.

1938

Augusztusban az olimpia zavartalanul, békében zajlott le. A kormány az esemény idejére felfüggesztett mindennemű antiszemita akciót, a Berlinbe özönlő külföldiek egy békés, toleráns Németországot láthattak. Bár akadtak néhányan, akik az álarc mögé láttak, ez a két hét összességében hatalmas propaganda értékkel bírt a náci vezetés javára. Az olimpia után azonban nem kellett sok idő, hogy az aréna fasiszta jelképpé váljon. Hatalmas tömegek előtt beszélt itt Hitler és Mussolini is, és otthont adott nagyszabású katonai- és Hitlerjugend eseményeknek. A háború alatt fontos gócpontja volt a németek rádióhálózatának, lőszer- és élellátmányának is.

Az elvesztett háború után az aréna brit katonák keze alá került. Bár hivatalosan egészen 1994-ig ott is maradt, a német profi sportolók már 1949-től egyre szabadabban térhettek vissza otthonukba. A 2000-es évek elején nagy volumenű felújítást kapott, amely magában foglalja a belső gyűrű teljes átépítését, az új tetőszerkezetet, a kiszolgáló funkciók modernizálását. Az Olympiastadion 1963 óta a Hertha BSC focisapat otthona, és a mai napig Németország legnagyobb futballstadionja.

a berlini Olimpia 1936-ban

források:

Az Olympiastadion hivatalos weboldalán összegyűjtött történeti áttekintő: <https://olympiastadion.berlin/en/history>

A mai állapotot bemutató Divisare cikk: <https://divisare.com/projects/308374-gmp-architekten-von-gerkan-marg-und-partner-marcus-bredt-berlin-olympic-stadium>

RAUMLABOR BERLIN PROJEKTEK

bye bye utopia

[Floating University Berlin Radical Playground](#)

tervező(k): raumlaborberlin

tervezés és építés éve: Floating University Berlin: 2018 Radical Playground: 2024

#közösségi

Floating University távlati kép

„Szeretjük a 60-as, 70-es évek nagyszerű ötleteit és a bennük rejlő optimizmust, hogy egy tollvonással jobbá tehetjük a világot. Ugyanakkor hisszük, hogy az összetettség a reális és a helyes, és a mai társadalmunkban mélyebb megközelítésre van szükség. Ezért terveink kis léptékűek és mélyen gyökereznek a helyi viszonyokban...” olvasható a raumlaborberlin nyilatkozatában.

Az iroda kilenc építész együttműködéséből született meg, akik az építészet, a várostervezés és a művészet összekapcsolásával kis léptékű városi beavatkozásokat hoznak létre, aktivizmuson, részvételi működésen keresztül keresik a válaszokat a jelen problémáira.

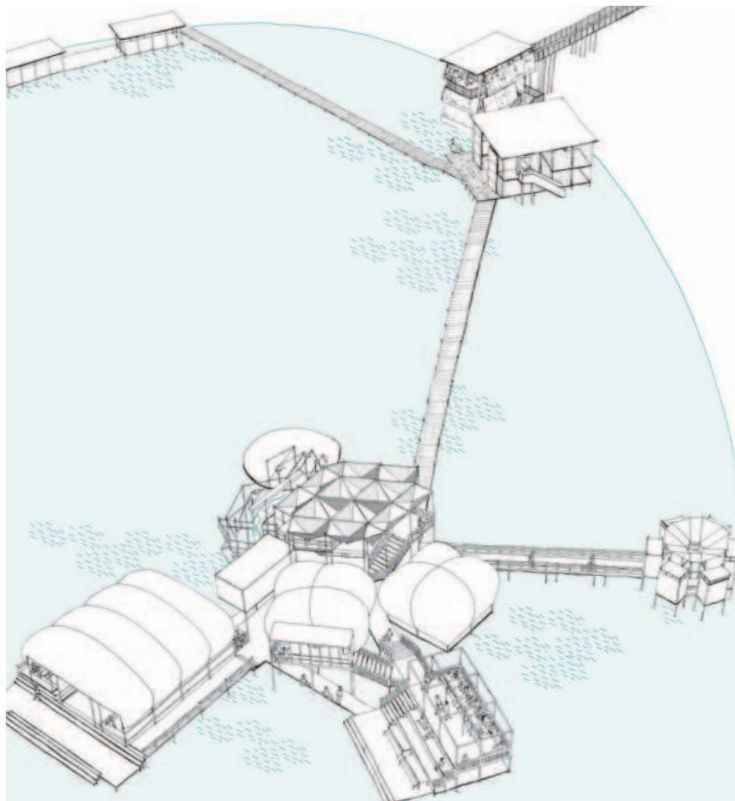
szerző(k): Nagyhegyesi Eszter

Raumlaborberlin

Alkalmazkodásra képtelen, elhagyatott, elmaradott helyszínnel foglalkoznak, melyek a városi átalakulások szempontjából mégis magas potenciált rejtnek magukban. A városfejlesztésre folyamatként tekintenek, melynek egy-egy beavatkozás a gyújtópontja lehet. A projektek fontos résztvevői a városlakók, a helyi szereplők, hiszen rajtuk keresztül tudják az adott térbeli helyzethez kapcsolódó vágyakat, igényeket és hiányosságokat a legpontosabban feltérképezni.

A raumlaborberlin egyik legismertebb projektje a „Floating University Berlin”. A cölöpökön álló „egyetem” a közeli repülőtér miatt létesült esővízvisszatartó medencére épült, mely nagyobb esőzés után megtelik vízzel. Így a városközponttól nem messze eső terület természetközeliségével és folyamatos változásával izgalmas helyszínül szolgált a projektnek. A raumlaborberlin 2018-ban együttműködésre hívta, többek között 25 európai egyetem diákjait, az épületek alapszerkezetének, és az azokhoz kapcsolódó sétányoknak, emelvényeknek a megépítésére. A félig tervezett, félig spontán robosztus szerkezetek évről évre koncerteknek, felolvasásoknak, filmvetítéseknek, workshopoknak és sportrendezvényeknek adnak helyet, mindig az éppen aktuális igényekhez igazodva. A hely népszerűsége folyamatosan nő, 2021-ben a Velencei Biennálé legelőkelőbb díját, az arany oroszánt nyerte el. Ellentmondásos, hogy az önkormányzat mégis lebontaná, a szenátus pedig megfosztotta az „University” cím használatától. Innentől kezdve írják a nevét áthúzással.

Floating University axonometria

A raumlaborberlin 2024-ben sem hagyja Berlint új térélmények nélkül. Közvetlenül a Gropius Bau mellett április végén nyílik legújabb projektjük „Radical Playgrounds: From Competition to Collaboration” (Radikális játszóterek: versengéstől együttműködésig) címmel.

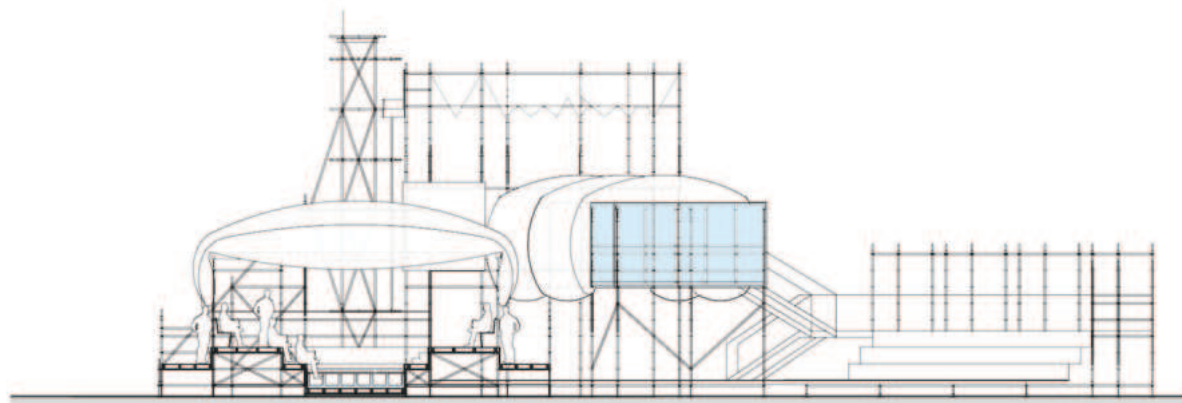
A projekt keretein belül létesített pavilonok, szerkezetek és installációk a játszóterek alapvető szókincsét használják, azonban ennél sokkal többet kívánnak nyújtani.

források:

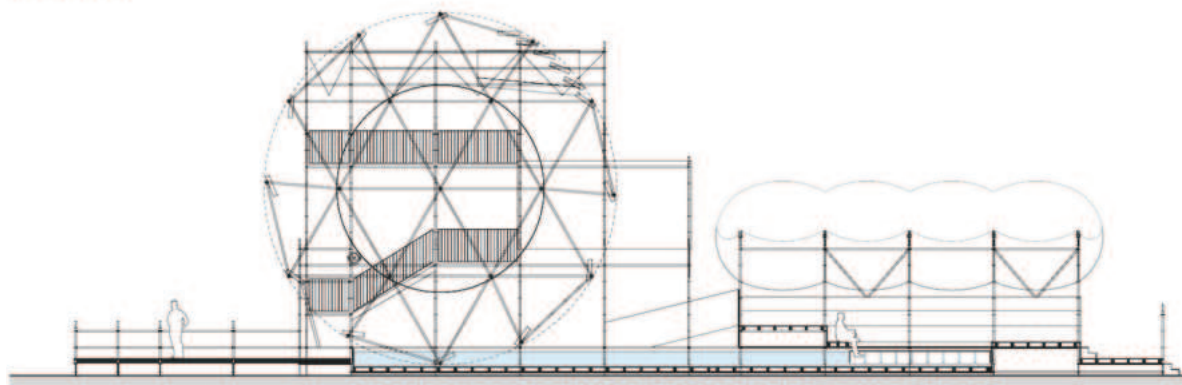
María Francisca González: Floating University Berlin / raumlabor berlin. ArchDaily, 2018 | Radical Playground: From Competition to Collaboration. Berlinerfestsiele, 2024

Floating University Berlin. raumlabor.net, 2018 | Heilmeyer, Florian - Hofmeister, Sandra: Berlin - Urban Architecture and Daily Life Since 2009. Munich: Edition Detail, 2022, 21-29.

A művek a gyerekeket és felnőtteket egyaránt megcélózva foglalkoznak a kollektív játék gyógyító erejével, illetve a játék társadalmi és politikai potenciálját és reflektálásra készítettségét tapasztalhatjuk meg rajtuk keresztül. Az alkotások a versengésről az együttműködésre helyezik a hangsúlyt, a versengés és a szabad játék, a szabályok és a szabadság közötti határvonalat keresve. A 11 héten keresztül látogatható építmények nagyszámú performansznak, előadásnak workshopnak adnak helyet és közös játékra, tanulásra hívnak.

section BB

section AA

Floating University homlokzati rajzok

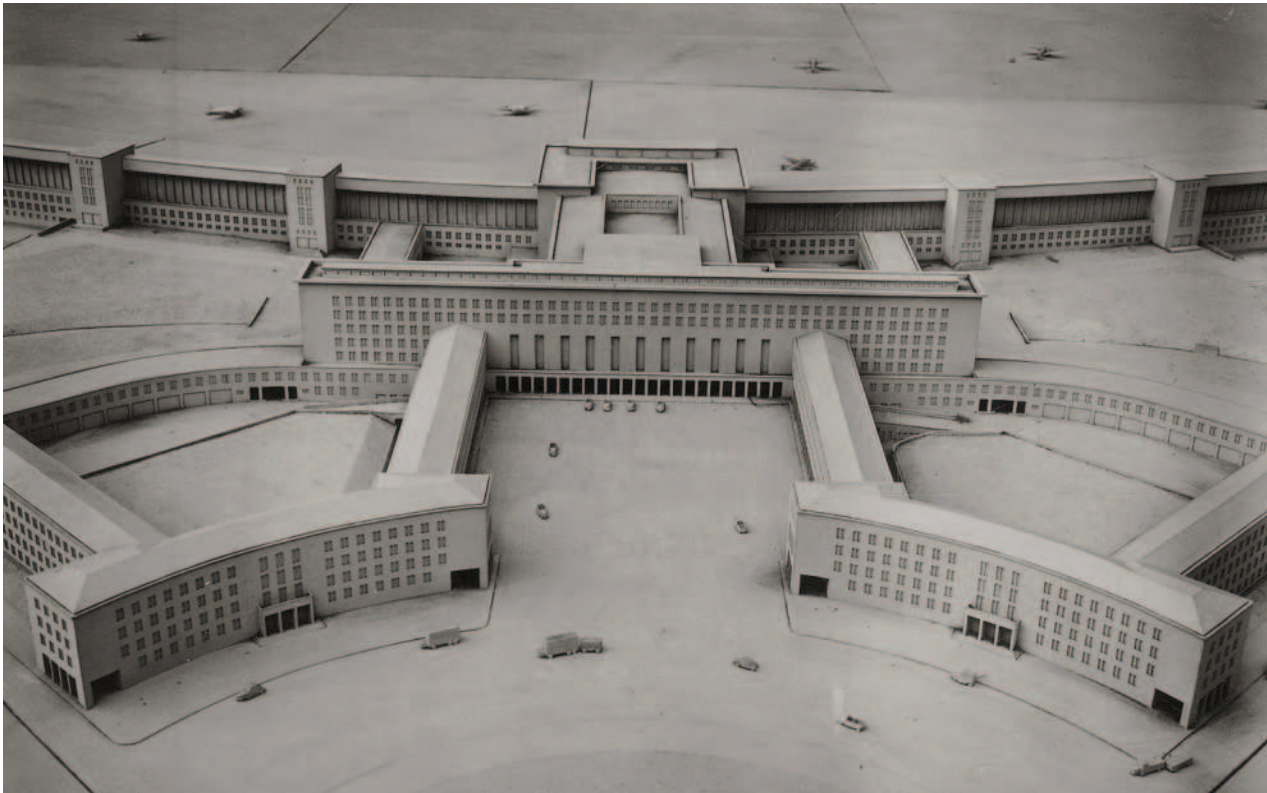
TEMPELHOF REPÜLŐTÉR

Platz d. Luftbrücke 5, 12101 Berlin, Germany <https://www.google.com/maps/place/Tempelhof,+Berlin-Tempelhof-Schöneberg,+Germany/@52.482637,13.3870244,16.71z/data=!4m6!3m5!1s0x47a84ff8f1eb828f0xb4e80d1c44f68983!8m2!3d52.4694927!4d13.3855997!16zL20vMDIONTRw?entry=ttu>

tervező(k): Ernst Sagebiel

tervezés és építés éve: 1923-1929 első épületek; 1934; 1935-41

#légihíd

az épületegyüttes modellje

A Tempelhof repülőtér Berlin déli részén, a városközponttól körülbelül 5 km-re található. Építése idején (1936-1941) a kontinens legnagyobb épített létesítményei közé tartozott, és ma is impozáns eleme a városszövetnek. Alaprajza szimmetrikus szerkesztésű: a bejárat oldalán két épületszárny fog közre egy közel száz méter széles udvart, a belső oldalon pedig a hangárak sora alkot egy több, mint 1200 méteres ívet.

A nemzetiszocialista párt felemelkedésétől a hidegháborúig tartó időszakban játszott szerepe révén a monumentális épület szimbolikus jelentőségűvé vált, és egészen 2008-ig üzemben volt.

archív felvétel, egy Pan Am járat kiszolgálása

A terület már az 1920-as években is repülőtérként funkcionált, azonban az évtized végére a növekvő forgalom szükségessé tette a bővítést. A ma is látható komplexum megtervezésére 1935-ben kapott megbízást a Birodalmi Légügyi Minisztériumtól Ernst Sagebiel építész. A cél egy „világ-repülőtér” – Weltflughafen – létrehozása volt, a méret nem az aktuális utasszám, sokkal inkább a várt forgalom, illetve természetesen a reprezentáció eszköze is volt. A kompozíció a Hitler és Albert Speer által kialakított nagyvű városfejlesztési koncepció fontos része, az észak-déli tengely eleme volt. Az épületszárnyak szimmetriatengelyét a Schinkel által tervezett Kreuzberg-emlékmű határozza meg. A fogadóépület a korban újszerűnek számító vasbeton vázas szerkezeti rendszerrel készült, homlokzatának szerkesztése a modernizmus és a monumentalitás kettősségét hordozza. A város felőli falak mészkbő borításúak, a nyílások szigorú rendje merev eleganciát sugároz. A súlyos hatású külső oldallal ellentétben áll a hangárok egyszerű fémszerkezete, melynek konzolos kialakítása szintén technikai bravúr volt.

A világháború miatt számos épületrész maradt félkészen vagy megépítetlenül. 1945 áprilisában a Vörös Hadsereg érte el a repülőtér, amelyet később átadtak az amerikaiaknak. A repülőtér az 1948-49-es blokád idején tett szert világhírré. A Marshall-terv bevezetésének szándéka, illetve a szovjet fennhatóság alatt álló területek politikai, gazdasági irányítása egyre erősebb feszültségeket keltett az egykori szövetségesek között. 1948. június 24-én éjjel a szovjet erők körülférték Berlin nyugati kézen lévő zónáit, blokkolva ezzel az energia- és élelmiszerellátásukat.

légifelvétel 1984-ből

Két nappal később megkezdődött az ún. "léghíd", vagyis az elszigetelt terület repülőgépekkel történő ellátása. 1949 októberéig a több mint kétmillió berlini számára 278.000 szállítmány érkezett összesen 2,3 millió tonna összcsúlyban – élelmiszer, szén, eszközök és használati tárgyak. A repülőtér a keleti rezsim nyomásának való ellenállás, és a szabadság szimbólumává vált.

1950-től a repülőtér ismét megnyílt a civil légiforgalom, így a menekülők jelentős tömege számára is: egy év alatt 300 ezer utast szolgáltat ki. 1975-ben megszűnt a személyszállítás, majd 6 évvel később ismét megnyitották, és egészen 2008-ig üzemelt. Egy lakossági szavazást követően 2010-től városi közparkként, illetve turistalátványossággként funkcionál.

Az utóbbi években számos terv készült a terület, illetve az épület újrahasznosítására, beépítésére, azonban ezek a civil szervezetek közbelépése és népszavazások útján mindeddig megghiúsultak. A jelenlegi tervek szerint (Vision 2030+) kulturális rendezvényhelyszín és művészeti funkciók költöznének a közel száz éves falak közé.

város felőli homlokzat

források:

https://industriekultur.berlin/wp-content/uploads/01-Flughafen-Tempelhof_2019.pdf | <https://www.thf-berlin.de/en/history-of-location/national-socialism/architecture>

<https://www.temelhofer-unfreiheit.de/de/architektur-der-unfreiheit> | <https://architekturmuseum.ub.tu-berlin.de/index.php?p=51&SID=17120858314252>

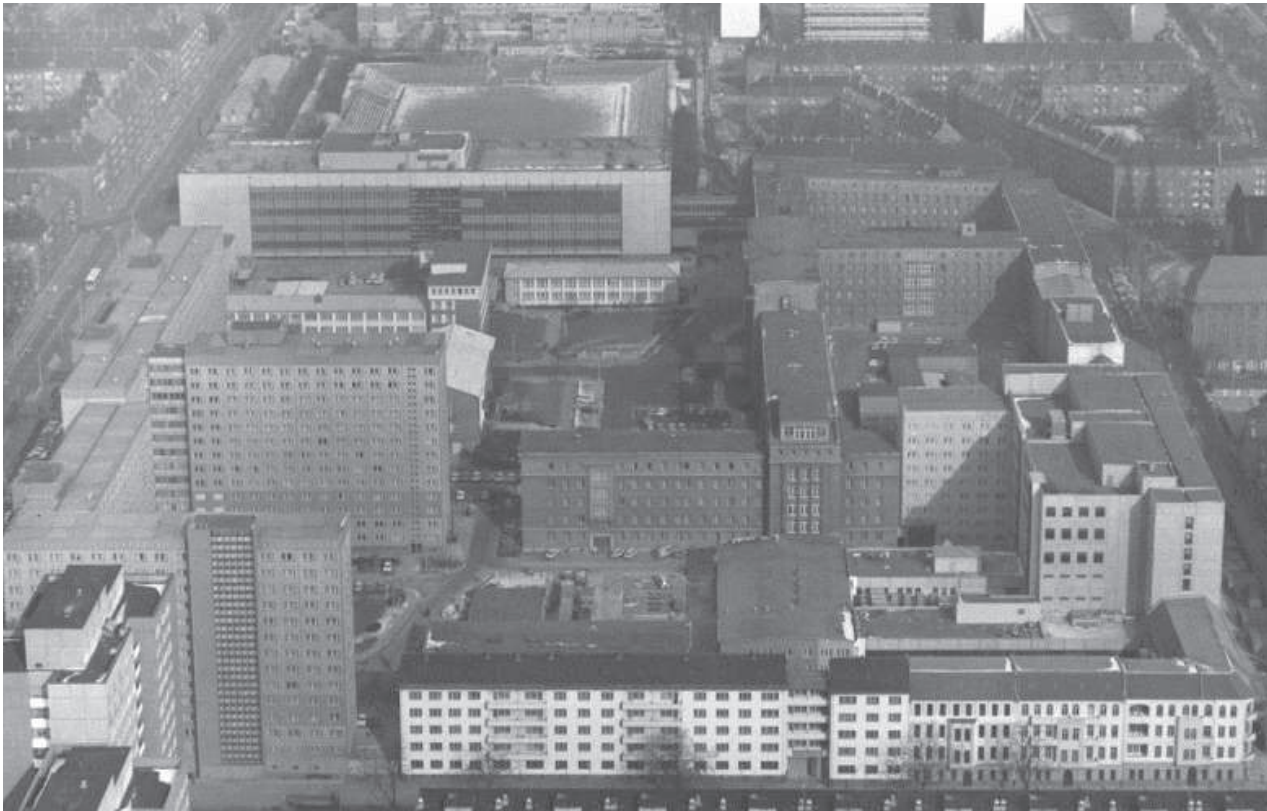
http://www.jedelsky.de/flughafen_tempelhof/index.html

STASI MUSEUM

Normannenstraße 20/Haus 1, 10365 Berlin, Németország <https://maps.app.goo.gl/XmDENCjtPE5yVDM49>

tervezés és építés éve: 1930–32 (az egykori adóhivatal épületei), majd folyamatosan a többi

#titok

a Stasi-központ épületkomplexuma

Berlin Lichtenberg kerületében 22 hektáros területen állt a Stasi-központ, a kelet-német titkosszolgálat, az egykori Államvédelmi Minisztérium épületkomplexuma. Az 1. számú hatemeletes központi épületéből irányította a megfigyeléseket Erich Mielke, aki 32 évig volt az NDK harmadik állambiztonsági minisztere. Az az épületben egy hatalmas irodakomplexum volt, amelyben a tárgyalótermek mellett egy kaszinó is helyet kapott.

A Stasi-központ önálló városrészként működött Berlinben, több mint 20 irodaházból állt. A 15-ösben Markus Wolf, az Általános Hírszerző Igazgatóság elnökének irodája volt, a 18-asban üzletek, kávézók működtek a tisztek számára. A Stasi fénykorában körülbelül 90 000 főállású alkalmazottat foglalkoztatott, és még kétszer ennyi nem hivatalos személyt.

szerző(k): Nádai Hanga, Jelinek Dorka

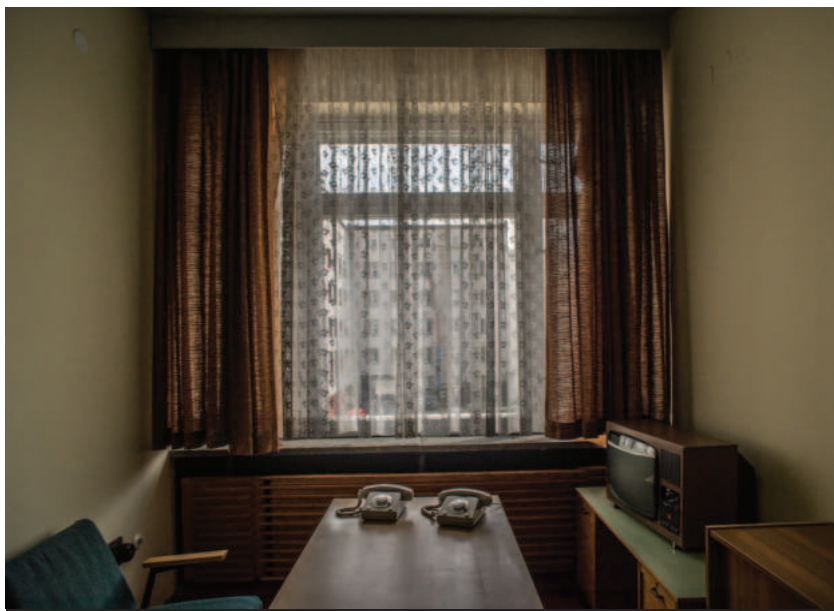
az 1-es épület

Összesen 40 millió kartont és 180 kilométernyi aktát készítettek 16,4 millió kelet-német állampolgárról.

1989-ben, a fal leomlása után az NDK menteni próbálta a Stasit, ezért átnevezte Nemzetbiztonsági Hivatalnak, és ezzel egyidőben hozzákezdtek az iratok megsemmisítéséhez. Mikor a publikum számára ez kiderült, 1989. december 4-én tüntetők sokasága, riporterek és államügyészek vonultak a központ elé, hogy megállítsák az akták megsemmisítését. 1990. január 15-én foglalták el a civilek a Stasi-központot, ezúttal a radikális lépések eredményesnek bizonyultak, és a Stasi feloszlott.

A tiltakozókból állt össze az Astak (Antistalinische Aktion) csoportja, Jörg Drieselmann vezetésével ők vették kézbe az egykori Stasi-központot mint emlékhelyet. Az 1-es épületből múzeumot nyitottak. Az irodakomplexum helyiségeit megőrizték eredeti formájukban, a bútorokat, tárgyakat úgy hagyták, ahogyan 1990-ben találták őket. A csoport tagjainak többsége egykor politikai fogolyként is járt az épületben, így a múzeumot az ő tárlatvezetései tették igazán különlegessé. A hatalmas mennyiségű dokumentumot a BStU (Der Bundesbeauftragte für die Stasi-Unterlagen) kezelte, különleges technológiákat alkalmaztak, hogy a megsérült iratokat rekonstruálni tudják.

A 2000-es évek elején merült fel először, hogy a területen nemzeti emlékhelyet alakítsanak ki, és ezzel együtt felújítsák az épületeket. A kérdés még több mint tíz évig húzódott, a felek nem tudtak megállapodni. Az Astak azon a véleményen volt, hogy egy újabb modern emlékhelynél sokkal több jelentést hordoznak eredeti állapotukban az épületek.

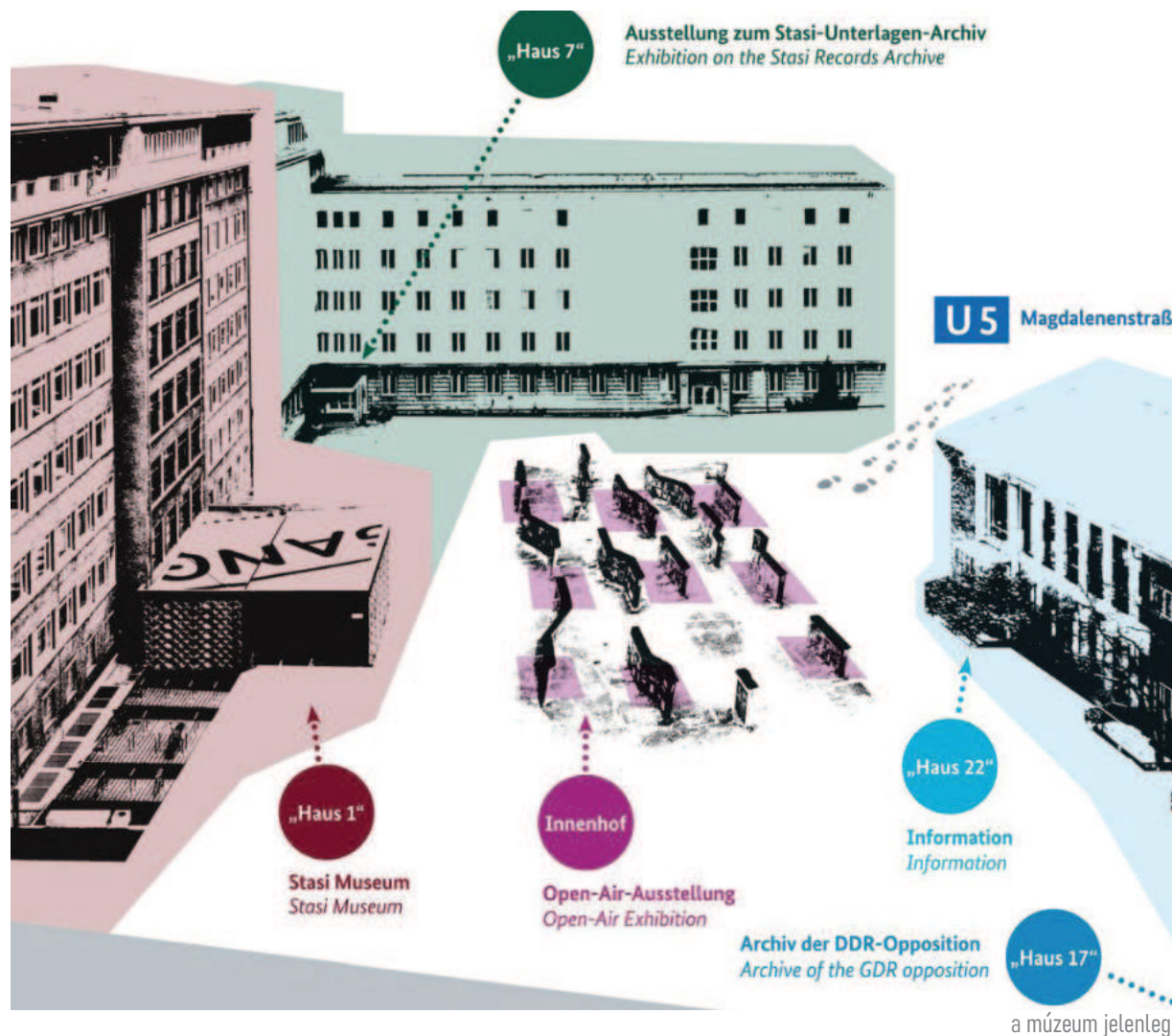

Erich Mielke egykori irodakomplexuma

Nem bíztak abban sem, hogy a felújítás után meg tudnak maradni olyanok, amilyenek előtte voltak. A kormány ezzel szemben nem akarta, hogy a hagyaték továbbra is magánkézben legyen, illetve szeretett volna interaktívabb eszközöket alkalmazó kiállítást létrehozni. Az épületek felújításához pedig ragaszkodott. A harmadik szereplő a kerület vezetése volt, akik a teljes együttes elbontását szerették volna. Arra hivatkoztak, hogy jó lenne, ha a kerület végre meg tudna szabadulni attól az imázstól, hogy a Stasi székhelyével azonosítják.

Az 1-es épületet végül 2012-ben felújították, és Drieselmann csoportja kezeli továbbra is Mielke egykori irodáit. Emellett az épületben nyílt meg az Állambiztonság a SED-diktatúrában című kiállítás. Az udvaron szabadtéri kiállítás nyílt az 1989-90-es békés forradalomról. Ez már a Campus für Demokratie projekt részeként valósult meg, amelynek célkitűzése, hogy az épületegyüttest mint a diktatúráról és ellenállásról szóló oktatás színhelyévé fejlesszék tovább. Könyvtár és oktatási terek létesítését tervezik.

Ehhez azonban további épületekre is szükség lenne, amelyek jelenleg magánkézben vannak, és egyre többet bontanak le közülük. Ezáltal az apparátus egykori mérete is egyre elképzelhetetlenebbé válik, ami annak idején a városlakók mentális térképén egy hatalmas üres folt volt.

források:

<https://www.stasimuseum.de/en/enausstellung.html> | <https://www.visitberlin.de/de/stasi-museum> | <https://www.stasi-unterlagen-archiv.de/> | <https://revolution89.de/en/revolution/the-battle-for-power/the-stasi-must-go> | <https://www.spiegel.de/reise/staedte/stasi-museum-berlin-mielkes-allerheiligstes-a-264260.html> | <https://www.spiegel.de/international/germany/fighting-over-the-past-former-stasi-headquarters-provide-headache-for-berlin-a-698267.html> | <https://www.tagesspiegel.de/berlin/was-wird-aus-der-ehemaligen-stasi-zentrale-5048527.html> | <https://www.tagesspiegel.de/berlin/die-nachmieter-des-erich-mielke-4912195.html> | <https://www.tagesspiegel.de/berlin/ehemalige-stasi-zentrale-lektion-in-sache-demokratie-750706.html> | <https://www.tagesspiegel.de/berlin/stasi-zentrale-wird-campus-fur-demokratie-6197662.html> | <https://www.tagesspiegel.de/berlin/mielkes-schnuffelapparat-zum-ansehen-6924058.html> | <https://www.tagesspiegel.de/berlin/besetzer-der-stasizentrale-kampfen-um-ihr-erbe-917269.html> | https://epa.oszk.hu/00400/00458/00583/pdf/EPA00458_korunk_2012_08_018-023.pdf | <https://www.the-berliner.com/berlin/stasi-20/>

IMPRESSZUM

A TANULMÁNYUTAT TÁMOGATTÁK

Nemzeti Kulturális Alap

a BME Középülettervezési Tanszék

Közösségi Építészetért Alapítvány

a BME Középülettervezési Tanszék Támogatói köre

A tanulmányút előkészítésében részt vett:

Farkas Anna Barbara

Gyürki-Kiss Pál DLA

Mantuano Eszter

Major Zoltán

Szabó Levente DLA

A kiadványt szerkesztette:

Farkas Anna Barbara

Gyürki-Kiss Pál DLA

Szabó Levente DLA